

TOLIK JE JISTO, ŽE DR. EISELT JE NYNÍ — arci mimo nás »Humóry« — nejslavnějším lékařem v Čechách. Dáváme tím, že přinášíme jeho podobiznu, důkaz kolegiálnosti věru řídké: my ale neznáme žárlivosti, závisti, malichernosti, ničeho takového!

Kdo je s to dobře uvážit, jak krátký je napořád lidský život a jak dlouhé dnes už to medicínské umění, musí se klanět vědeckým koryfeům, jakým je dr. Eiselt. Dr. Eiselt je ozdobou lékařské fakulty pražské, významnou upomínkou na dobu, kdy fakulta brala nejlepší síly své ještě z vynikajících mužů domácích a byla velice opatrná vůči všelikým pochybným přírůstkům z ciziny. Mladí lékaři jsou hrdi, mohou-li říci, že byli žáky profesora Eiselta, a profesor Eiselt může býti hrd, co již daroval světu lékařů vzdělaných a renomovaných. Eiselt je *jediným profesorem*, který na lékařské fakultě přednáší *česky*. Je tam sice ještě ten onen jiný Čech, ale nevzpomněl sobě už po celou řadu semestrů na výklady české.

Dr. Eiselt je obzvláštním milovníkem chorob vnitřních. My lékaři jsme se už dávno totiž mezi sebou rozdělili nejen o rozmanité způsoby léčení, nýbrž i o různé choroby. »Quot morbi, tot medici; quod partes, tot artes« — jak my říkáme. Některý lékař léčí na př. vše vodou, jako my »Humóry« vše zas tiskařskou černí. My »Humóry«, vidíme-li, že je někdo »sláb na prsa«, chytne ho za prsa pěstí — dr. Eiselt mu vstoupí tiše dovnitř prsou a vykoná

tam lékařský úkol svůj; my, když někdo churaví srdcem, chytne ho za osrdí — dr. Eiselt vloudí se mu až do nejtajnějšího záhybu srdce. To je tak as hlavní rozdíl mezi námi, aby tomu čtenář rozuměl — takto je u nás obou »praxis aurea«. V ordinaci své hodiny sotva, sotva že stačíme hrnoucemu se obecenstvu.

Že byl Časopis lékařů českých založen, je hlavně zásluhou dra Eiselta. Že vychází nyní odborná pathologie a therapie jazykem českým, je opět zásluha jeho, a zanášel se myšlénkou tou dávno, již od let šedesátých. On je redaktorem velkého díla toho a psal tam až dosud práce nejlepší.

Dr. Eiselt je muž v nejplnější mužné síle. Prosit, kolego! —

žij dlouho nám
et in majorem Aesculapii gloriam!

BYLO TO ROKU 1861 A ZA LETNÍHO ODPŮLDNE. Prokop, divadelní ředitel, měřil kolíbavými kroky smíchovskou zahradu u »Eggenberků«, a duše jeho tonula v rozpacích. Mělať se dávat »Černoborka« — a scházel Jiří Poděbrad. Nebylo ho při celé Prokopově společnosti, nahoře v eggenberkském sále se produkující, a ředitel, který »Černoborkou« hodlal »udělat dům«, si zoufal.

Pravý ředitel si ale konečně pomůže přece vždy. Právě když byla nouze o Poděbrada už největší, podobalo se Prokopovi, že »pomoc boží je nejbližší«. Seděla u jednoho z hostinských zahradních stolků, měla dlouhé plavé vlasy a pila pivo. Hleděla s velkou úctou a zjevným interesem na procházející se mimy.

»Pane, vy máte *patrně* talent k divadlu — zahrajte si u nás!« promluvil najednou Prokop.

»Proč ne — já ale ještě nikdy nehrál,« červenal se dvacetiletý Frankovský, — neboť on to byl, jak na této straně již můžeme prozradit.

»Budete hrát Jiřího z Poděbrad.«

»Nějakého milovníka bych radš!«

»Pojďte nahoru ke zkoušce!« A šli.

Na »Černoborku« přece nedošlo.

»Počkejte, mladíku, já něco pro vás udělám,« mínil Braun, tenkrát Prokopova síla první. »V sobotu mám benefici, dávám »Kata krále Václava«, z Prahy přijdou lidé a referenti, a vy budete hrát Hynka.

Frankovský hrál v sobotu Hynka. — Aplaus. Po-

chvalná notice v Čase, Pražských novinách a v Lumíru.

Osud Frankovského byl rozhodnut. Šel s Prokopem, hrál vše »dle Šimanovského«, řídil se radami Karla Poláka. První štace jeho byla Příbram. Gáže obnášela měsíčně 6 zl. 50 kr., poněvadž ale Frankovský měl vědeckou snahu a konal po vůkolních polích botanická studia, neumřel hladu přec.

Pak byl u Štandery, u Siegeho, u Švandy — »Nebyl bych střídal nikdy, ale vždycky si pro mne přišli a odvedli si mne.«

A teď ho už po deset let máme my a jest naším klenotem. Velká svědomitost a velký talent jsou skvělými jeho příznaky. Talent jeho herecký je rázu charakterního a kloní se hlavně k vylíčení povah dobráckých. Když byl okolnostmi uveden do oboru komického, pomohl mu jeho talent ku charakterisování, že Frankovský je stejně výtečný ve hrách rázu nejmodernějšího a nejsvětovějšího, jako zas v postavách ryze českých, jež bývaly výhradním údělem Kaškovým. Přitom je jeho komika prochvělá vždy také onou dobráckostí, tón jeho je měkký, citem prodchnutý — komika na jevišti působí ale právě tak jako humór v literatuře jen tenkrát plně, když jich podkladem je cit.

České divadlo bývá občas navštěvováno také znalými cizinci. Již jednou jsme si libovali, že »máme s divadlem svým štěstí« a že v činohře na př. máme tři neb čtyry síly, jichž nám mohou závidět i divadla největší. Slyšeli jsme často z úst i cizinců, že Frankovský náleží do vybrané řady té — »Ja — *den wenn wir haben könnten!*«

OBRAZ PŘÍSNÉHO HISTORIKA A O MASO-
postě? — Proč ne! Dějepis je také redutním sálem:
samé masky vcházejí do jeho prostor, a se strženou
škraboškou musí se pak všichni vřadit do reje.

Brandl patří mezi historiky nej přísnější. Palacký,
Tomek, Brandl, to jsou ti tři zkoumatelé, kteří ve
velkém okeánu minulosti lidské dovedou rozeznávat
a z něho odlišovat, co přišlo z pramínek našich,
z řeky československé. Tři papežové, poněvadž »ději-
ny jsou neomylny«. Tři Rothschildové, poněvadž »dě-
jiny jsou nevyčerpatelné«.

Že prý jsou dějiny knihou, která se sama píše.
Jenže se jí musí hezky pomáhat! Pohledneme-li na
dlouhou řadu závažných, důležitých děl, jež vyšla
z pera Brandlova, musíme smeknout před tou pílí
vzornou, před tou vůlí neoblomnou. Jeho glosáře,
jeho knihy Tovačovské, Drnovské, Rožmberské, sně-
my Moravské, knihy půhonné a nálezové, kodex
diplomatický, Žerotín atd. tvoří již celou veledůle-
žitou knihovnu.

Brandl má s ostatními předními historiky našimi
tu zásluhu, že dokázal aristokratičnost naší minu-
losti. Jsme stejnorodí s nejslavnějšími novověkými
národy. Ale žádná věda není o sobě s to, aby děje-
pisný život kteréhokoli národa udržela a vedla sama
dál. To visí na národě samém. Naši učenci nám do-
kázali, že jsme něčím byli. My se snažme, *abychom*
něčím byli!

MUŽ BLÍZKÝ NÁM JMENEM A RODIŠTĚM, cizí svou národností a svou politikou, a zas sblížený svou spravedlností. V posledních dnech znovu se ozvalo jméno jeho, avšak zcela už jinak, než jak se bylo ozývalo kdysi z Frankfurtu, Kroměříže a Vídně, — beze všeho teď příděchu politického, jen co jméno chorého, *kdysi* nám velezajímavého muže.

Schuselka narodil se v Budějovicích dne 15. srpna («den Napoleonův») roku 1811 («rok státního bankrotu») — téhož roku rodili se snad samí opozičníci. Také sotvaže vystudoval, již stál v opozici proti tehdejšímu Rakousku. O přijetí nějakého úřadu nebylo u něho ani slechu. O setrvání ve vězeňském vzduchu vlády Metternichů a Sedlnických ještě mň. Mladík vyrazil ven, do sousedního Německa, a když nadešel rok 1848, jednal dle toho, co tam venku byl vssál do sebe, bez poznání toho, co mezitím se bylo zrodilo a vzrostlo u nás, a že tak jednal, vyneslo mu zas plnou antifrankfurtskou opozici naši a Havlíčkovu známou, bujnou, posměšnou, kousavou píseň. »Schuselka nám píše« zpívalo se r. 1848 houfně po náměstích, po schůzích, po hostincích, »Schuselka nám píše« posmíval se vesele celý národ český, a »Schuselka nám píše« znělo ještě co vzdorný hlas pak proti Vídni, odkud již velel Bach germanisátor, — co posměch Bachovi, ne víc Schuselkovi, neboť Schuselka stál pak již *vedle* nás.

Podivný člověk, tenhle Schuselka! On miloval Rakousko — což v Rakousku platilo někdy úřadně i za zločin. A když byl poznal, že pro Rakousko je

jedinou spásou stejná spravedlnost k národům všem, stal se federalistou. Vzal si za heslo Herderova slova: »Žádná výčitka není tak palčiva jako ta, že k jiným národům byli jsme nespravedliví«, vytiskl slova ta v čelo svých spisů — a teď zas Němci se mu posmívali: »Schuselka nám píše«, neboť spravedlnost je Němcům od počátku světa ukrutně směšná věc.

Již r. 1848 vydal Schuselka spis: »Rakousko nade vše, jen když samo chce« — ono ale o třicet let později pořád ještě nechce. Již r. 1860 vyslovil myšlénku spravedlnosti ku *všem* národům rakouským — chorý Schuselka již asi se nedočká dne, kdy přijde ten bohulibý, jenž spravedlnost učiní skutkem.

ROZHODLI SE, ŽE GRÉVYHO ZVOLÍ PRESIDENTEM Francouzské republiky; velkou většinou hlasů, ale ne bez zápasu. Každý takový kandidát se totiž brání a má k tomu vážné důvody své. Dufaure řekl, že chodí už v sedm hodin spat. A Grévy řekl, že odjakživa věnuje vždy celý srpen honbám na koroptve a že — kdyby už nechtěli mít ohled ani na dávný zvyk *jeho* — přec alespoň nebudou chtít nebohé koroptve, tvory nevinné, připravit o jich radost výroční? Zvolili ho přec — v sedmi letech už třetího »šestiletého« pána krásné, ale patrně trochu koketní republiky Francouzské. Grévy snad vydrží; vždyť zní jeho heslo: »Nejlepší republika je ta, která panujícím ukládá *všechny* tíže, ale *žádných* výhod«, — a taková zásada se líbí ženám po celém světě.

Zajímavá je, jak o něm píšou francouzské noviny všech barev. Listy republikánské mluví o něm s klidným sebevědomím. Časopisy bonapartistické a orleanistické, které poctivost republikánskou považují vždy za jakýs druh duševního mrzáctví, praví: »Grévy má dobrou vlastnost tu, že všechny strany vědí s jistotou *plnou*, co kdy mohou od něho očekávat«, a pochvalný hlas jejich zní upřímně jako řeč hada v ráji. Chór všech hlasů po Francii zní ale jednomyslně: »Grévy je vzorně poctivým. Poctivost je mu vrozena. Jakým je dnes, takým byl vždy: prostý v mravech svých, věrný přesvědčení svému politickému, dbalý daného slova, pevný a umírněný zároveň, mající v nenávisti veškerou

slávu křivě nabytou.« O muži tak dokonalém ale není lze nadělat dlouhých řečí, jako ne o krásné soše; řekne se prostě: » Je krásna!« a je dost.

Grévy je velkým státníkem a velkým duchem vůbec. Je zkrátka mužem, jací se řídce rodí a jakých osud popřává národům jen málokdy. »Velký a silný, postava jakoby pro věky určená; s obličejem na první pohled trochu pedantickým, trochu advokátním, ale oživeným okem lesklým, jehož pohled vniká do hlubin, a s ústy, kteráž velmi rozumně dovedou mluvit a velmi duchaplně zase mlčet.« — »Ústa jeho se odvírají jen, chtějí-li něco závažného pronést.« — »Po slávě se nepachtil nikdy; nemilujeť neklid a vřavu její.« — » Je nadán znamenitým bystrozrakem, rozlušťujícím budoucnost.« — »Vždycky se ujímal slabších a od politického přesvědčení svého neodchýlil se po celý život ani o vlas.« — »Muž důstojný a klasicky nestranný.« — »Milovník pořádku, svobod a pokroku.« Tak ho líčí Neue freie Presse v čísle ze dne 1. února b. r.

Tolik je jisto, že kde nějaký politik, v den zvolení Grévyho nadzdvihl klobouk a vzdal tím čest Francouzské republice.

NE — ŽÁDNÉ JUBILEUM, ČTENÁŘ SE MÝLÍ!
 Také je snad už čas, aby to věčné »jubilování« po vlastech přestalo. Přítomnost nám k němu nedává věru pražádného práva, a vzpomínka na minulost, která byla daleko lepší než přítomnost, ještě mň. Jsou zcela prostě dnes patnácté šibřinky pražského Sokola a my zcela prostě dnes přinášíme trojlist předních jeho vůdců. *Proto, že chcem.*

A proto, že nás bolí, co povídají teď o nás americké české noviny. Že prý Sokolstvo v Čechách hyne. Že prý hyne vůbec všecken život spolkový, jako hyne všecken český život národní. A to prý už je svrchovaný skandál, že při tak velkém rozvoji sokolských spolků, při tom interesu, který měl český národ pro ně, nedovedli jsme si zde udržet ani ten jediný odborný časopis Sokol, kdežto ten hlouček v Americe má takový. — Banda — ona má pravdu! Když si tak vzpomenem na onen okamžik, kdy praporečník s právě vysvěceným praporem pražského Sokola vyšel ven před budovu »Apolla«, kdy jím po prvé zamával před Pražany, jichž byla plna ta třída, širá a dlouhá jako pařížský bulvár, a řev jasavý zachvěl vzduchem, že se až zvonek blízkého kostela rozzvonil! Když si vzpomenem, jak šuměly české kraje nadšením, kdekoli se zatřepetalo sokolské péro a zahučelo veselé naše »Hoj — a vpřed!« Když si vzpomenem na dobu sokolského rozkvětu, kdy při každé vycházce duněla půda pod pevnými kroky dvanácti set junáků! — Banda — ti američtí Češi!

Z věnce, jenž Sokolstvo pražské ozdobil, vybrali jsme listy tři. Zlatý list — Jindřicha Fügnera — tu ideálně krásnou duši, ten pravzor občana, vzníceného, nadšeného, obětavého, dobrého. List kovový — Miroslava Tyrše, — jenž českému Sokolstvu vdechnul ducha, jenž učinil, aby Sokolstvo bylo ve všem svoje, ve všem samostatně si počínající, a jehož paměť zůstane provždy jakoby ve kov vryta. List zelený — Tomáše Černého — chránícího a bránícího společenské postavení pražského Sokola dodnes.

Aby ale dnes povstal Fügner a přihlídl, jak věc sokolská od jeho smrti pokročila, jaký strom vzrostl ze semene, jež on tak obětovně byl zasil! Vysoká jeho postava by sklesla, svižný jeho krok by zolověněl. *Mělf* národ velký interes, a má dnes jen malý. Tak, tak, *kolik* Fügnerů by potřebovala každá záležitost česká! Dejte dnes zase nějakého Fügnera čemukoli, na př. Umělecké besedě — ať jí vystaví umělecký dům, ať jí zabezpečí budoucnost provždy — za deset let budou viset pavučiny vnitř i zevnitř domu toho. Jsme jako malé děti: co dnes zaujímá celou duši naši, zítra tím pohodíme. A jako malé děti zasluhujem výprask.

Že to řeč nešibřinkovská? Toto! Copak arlekýn tam v šibřinkách nemá plácačku? Copak Humóry nemají bič? A vždyť práskáme jím sami sebe! Jako askéta, který mrská sama sebe, aby stal se lepším. Budme každý, každý z nás askétou — a přec ještě to potrvá, než vskutku budem lepší!

PŘINÁŠÍME DNES PODOBIZNU NEJHEZČÍHO z menších potentátů evropských. Neboť náš »Malý vévoda« je skutečně malý, řekněm, že má 1.50 metrů výše a že — hádáme-li od oka — váží 50 kilo — copak je to! Ale vypadá jako z cukru.

Náš »Malý vévoda« panuje velmi rychle. Je tomu teprv několik neděl, co usedl na trůn, ale už slavil teď své jubileum. Takové rychlé panování bývá dle úsudku historiků velkou chybou ve světě politickém, dle úsudku estetiků je to velkou chybou i ve světě divadelním. Zvláště vytýkají tito estetikové »Malému vévodovi« naprostou nešetrnost k dynastiím ostatním, všeobecně »klasickými« nazvaným, kteréž původ svůj odvozují hrdě až od Shakespearů, Calderonů, Goethenů a jiných bohů. Ba vznášejí těžkou obžalobu na něho, že bezohledně zatlačil i knížata rodu domácího, českého. Těžké obžaloby!

Ale ten náš »Malý vévoda«, jehož podobiznu dnes přinášíme, za to nemůže. Vtiskli mu žezlo do ruky a on panuje, a jde o něm jeden hlas, že je to panovník roztomilý. Jsou lidé, kteří mu upírají majestátnosti. Jiní spravedlnosti. Ještě jiní vytýkají, že prý panovník ten se svým lidem nezachází »otcovsky«. Trochu »kudrnatě« arcí panuje, je pravda. Nejprvnější panovnickou jeho starostí po každé je, aby se oženil. A pak vyhledává pýchu svou v tom, že dobře tančí menuetu — zrovna jako Ludvík XIV. Také celý ostatní jeho způsob panování a vladařské jeho pomůcky jsou zvláštní. Černé oči, krásné tílko, sladký pohled, těsně přilehající trikot, líbezný hlas

— toť hlavní znaky jeho panovnického umění. A přece nepopíratelný výsledek! Z čehož arci plyne nevyvratně, že *každý způsob vlády je dobrý, jen když je — hezký.*

Náš »Malý vévoda« udělal to zcela krátce. Vzal svůj trůn a postavil si ho »do srdce svého lidu« — tak to má každý dobrý panovník dělat! Že prý »knížata nemají přátel« — oho! Náš »Malý vévoda« jich má hned několik tisíc! Získal si je pouhým pohledem svým — žádnými řády, hodnostmi, dary a p.

Založí-li si náš »Malý vévoda« také nějakou dynastii, není dnes ještě známo. Tolik je jisto, že jednoho dne z repertoáru či z říše divadelní »Malý vévoda« pojednou zmizí — beze stopy. Budou-li ho i pak ještě historikové, říše chválit, je velmi nejisto. A proto nezbývá *našemu »Malému vévodovi«*, než aby se dal hodně chválit hned za živa. Přejeme mu dost síly a trpělivosti, aby to »mužně« snášel!

REDAKTOR NÁRODNÍCH LISTŮ, JE NEJstarší žurnalista český, ne co do let životních, ale co do let pracovních. Agitátora pak pro naši věc českou neměli jsme nad něho nikdy činnějšího, neunavnějšího a obětovnějšího — nechť bylo potřebí agitace ve směru kterémkoli, literárním, společenském či politickém. Jeho jméno náleží k nejznámějším v řadách našich, a přinášejíce podobiznu jeho, činíme vděk jak přčetným jeho přátelům osobním, tak všem těm, kdož znajíce ho posud dle jména a skutků přejí sobě seznati také osobnost jeho.

Činnost Barákova sáhá až do prvních let padesátých. Byla to tenkrátě smutná doba. Bujné vlny roků 1848 a 1849 byly oplaskly, stagnace ovládla vše, a byl-li na té naší hladině tehdejší nějaký záchvěv, byl to záchvěv strachu. Starší bojovníci buď ještě byli žalářováni na pevnostech, nebo se choval bezdech každý v zátiší, snad z okamžité unavenosti, snad z přílišné opatrnosti. Když Barák začal hýbat tím společenským životem pražským, zimně ztrnulým, neměl u starších podpory žádné: vyhýbaliť se tito i návštěvě besed a podobných zábavných schůzí, a spatřit mimo Purkyně někoho z nich při takové příležitosti, bylo téměř nemožností. Ale Barák byl neunavný. Žil uprostřed mladých druhů a používal jich mladistvé energie, sám jsa obdivuhodnou energií svou jim příkladem. Byl duší všech kruhů studentských. Byl praporečnickem mladých literátů, kteří vesele a odvážně začali budovat novou dobu, a proslulý první »Máj« nese ve svém čele jméno

jeho. Byl podnikatelem deklamatorních a jiných zábav, a on i slavné úřady měli proto spolu svůj těžký kříž.

Ten kříž měli spolu po všechna leta následující a mají jej podnes. Neboť nebyl a není posud jediný důležitý projev politický a společenský, aby Barák neměl v něm svůj valný podíl, a projevy ty nebývaly, jak známo, právě vždy příjemny slavným úřadům. Barák, může se říci, téměř každý krok českého národa osobně »odstonal«. Za to, že byl Barák duší pražského ruchu, Paümann ho z Prahy externaloval. Za to, že při procitnutí nové ústavní doby bylo v národě při prvních volbách velice potřebí osobní agitace a Barák po celém venkově českém agitaci tu vedl, měl s úřady nepříjemnosti steré. Za to, že roku 1863 národ náš měl sympatie s Poláky a Barák, unešen sympatiemi těmi, spěchal na místo děje, odseděl si dlouhou dobu na polském Vavelu. Za to, že žurnalistika česká pustila se v boj za svobodu a za právo historické, Barák zažil všechny druhy vyšetřování, přelíčení a vazby. Barák se ne-skrýval nikdy, netajil jmenem svým, a proto byl vydán vždy střelbě. Tím více, že vše, co Barák psal, mělo směr výslovně »radikální« — že šlo věci *na kořen*.

Nemůžem zde podrobně sledovat bohatou mosaiiku celé jeho činnosti. Činným, jak kdy byl, je podnes. U nás není odpočinku pro nikoho; kdož se oddal činnosti veřejné, musí podlehat pravidlu, že desátý a stý čin je nutností po prvním. Barák pak ani nevydrží být nečinným. Kde v společenském a veřejném životě je potřebí nadšeného pracovníka, Barák zasahuje tam ochotnou rukou svou a nadšení své sdílí ostatním.

Na život svůj může Barák věru hledět zrakem jasným. Není každému u nás volno hledět stejně jasně na minulost svou. A byť někdo dle náhledů svých i příliš nepřál spisovateli i žurnalistovi radi-

kálnímu, jednu vlastnost Barákovi přízná přec: že Barák má ten *pravý český pravopis* — »piš, jak mluvíš a myslíš«.

ČILI »NÁŠ BÍLKA« — MORAVSKÉ ČASOPISY bez slova »náš« jmeno to nevytiskují nikdy — a vytiskly je přec již několik tisícůkráté! S moravskými závodí listy české, slezské, vídeňské, slovenské.

Během několika desítiletí stal se na Moravě obrat obdivuhodný. Jaká tam byla dříve zadřímlost a nevšímavost! Vlny českého života kolíbaly se u nás již mohutně a rvaly hráz po hrázi, český život ten zúžující a jemu v rozvoji bránící; tak mnohý statný Moravan stál již v řadách našich a pomáhal nám v národním boji — avšak v drahé nám Moravě bylo ještě ticho a hluch, jako by požehnaným jejím luhům nemělo ani více přijít vzkříšení. A jaký rozdíl dnes! Dnes už nás co do národního ruchu Morava téměř dohonila. Dnes u nás nevzkypí vlna jediná, aby se mocně nepřehoupla do Moravy. Dnes každý krok náš sprovázen je Moravou, a co v Praze zahýbe životem duševním, literaturou či uměním, tam na Moravě vyvolává ihned soucit co nejživější. Malý byl hlouček mužů, kteří ten obrat způsobili, mezi nimi v přední řadě jmenován vždy Petr Bílka. Ale jeho činnost sáhala zcela současně také do Čech, do Slezska, do Slovenska. Není téměř důležitého spolku u nás, aby Bílka nebyl členem *zakládajícím*, není učitelské jednoty, aby Bílka nebyla *vyznamenala*, a celá řada předních měst jmenovala ho *čestným* svým občanem. Povoláním svým, co majitel největšího soukromého výchovaciho ústavu, poután k Vídni, je Bílka od let zelenou oasou tamějšího českého života, středem, kolem něhož se kupí elita

české společnosti. Přesto však Bílka je duchem svým stále zde mezi námi, sleduje každý krok náš se zájmem srdečným. Ano i nakladatelem literárním je Bílka a péčí svou obětovnou vyplnil mnohou mezeru vychovatelské literatury naší.

Vůbec je Bílka vychovatelem po celém Rakousku dávno uznaným. Tajemství jeho vychovatelských úspěchů bylo velmi jednoduché: Bílka studoval každé prázdniny vychovávací ústavy národů, kteréž mohou se dnes vykázati největším počtem *platných a celých lidí*: Angličanů, Francouzů, Švýcarů. Dle seznáno se řídil. Písatel těchto řádků setkal se kdysi v severní Itálii s cizincem ve vagonu. Jakmile cizí ten pán uslyšel, že jsem Čech, tiskl mně radostně ruku a pravil: »Jsem jednomu z vašeho národu povinen velkým díkem — vídeňskému Bílkovi — učinil z mého syna *člověka*.«

Bílka vzdal se ústavu svého již před pěti lety. Charakteristické je zajisté, že letos, před čtrnácti dny, bývalí žáci Bílkovi, mezi nimi muži vysoké hodnosti zaujímající, spořádali na jeho počest **banquet**.

Jsme přesvědčeni, že žurnalistika česká bude moci zaznamenat ještě celou řadu šlechetných skutků, s nimiž bude spojeno jméno Bílkovo.

KDO — UNAVEN DLOUHOU A DLOUHOU poutí galeriemi versaillesskými — konečně vystoupí tam o patro výš, do proslulé »Galerie des portraits de personnages célèbres«, a jen již jakoby letem přebíhá nakupené zde podobizny, zajisté alespoň na chvílku ještě zastaví se u obrazu Charlotty Cordayovy a zahloubá se okem i myslí do té krásné, jemné, ušlechtilé, vražednické tváře. Vražednice Maratova. Ženský Brutus. A přitom tvář Markétky, že není lze sobě mysliti Markétku případnější.

Kouzelná tvář! Jaképak asi měla Charlotta vlasy? Byla blondýnkou — zdá se dle obrazu, ale člověk by na to nepřisáhal. Také nám historie skutečně vypravuje, že její vlas, byl-li svinutý, zdál se tmavým, byl-li rozprostěn, zdál se plavým. A jaké měla oči? Pod dlouhými, hedvábnými řasami hledí zde oko modré, ale to oko modré prý až zčernalo, když duší zachvěla bouř.

Podobizna ta je prý věrna, ač to není ta pověstná, kterou malíř Hauer začal mezi soudem a kreslil pak dále, ale nedokreslil u vězení.

Charlotte Corday zajímala mne vysoce. Bydlil jsem náhodou v ulici »L'Ecole de Médecine« — dříve »des Cordeliers« — nedaleko domu, v němž Charlotta dýkou proklála prsa Marata, sedícího v lázni, takže se podobalo pak, jako by zuřivý tyran byl se koupal v samé lidské krvi. Několik kroků odtud je Palais du Luxembourg, v něm galerie malířských děl a mezi těmi, kdykoli jsem vstoupil, vždy byl obstoupen obraz Henryho Scheffera: »Zajetí Char-

lotty Cordayovy«. Tamtéž visí obraz druhý, překrásný Müllerův: »Poslední oběti revoluce«, na němž uprostřed sedí Ondřej Chénier, jenž byl opěval Cordayovu a ještě několik okamžiků před vlastní popravou svou dojemné verše psal. A kdykoli jsem si vyšel na place de la Concorde, na to nejkrásnější náměstí ve světě, vždy zavadil zrak o obelisk luxorský, na jehož místě v letech hrůzy stávala guillotina, a tu vždy zas myšlenky zabloudily k Charlottě Corday.

Celá řada zvláštních obrazů pojí se k tomu jménu. Tiché nádvoří v Caenu normanském, zdi kolem deštěm ošlehané a věkem opukané, a v koutku nádvoří sedí dívka, čte a sní. Temná, špinavá jizba, a u záclony okna stojí tatáž dívka, právě zavraždivší upíra Francie z čisté lásky k vlasti a svobodě, a lid se na ni sápe a rve ji k zemi. Výslech v jizbě té, při němž nemá dívka vražednice jiného přání, než aby na chvíli mohla se obrátit ku zdi a stoudně si upravit šat, jež jí lid byl s nader strhl. Výslech velký, při němž jemnost a pevnost dívky poutá veškeré soudce. U vězení pak kat ji oblékající v šat červený — kat slzící. A konečně dívka vystupující odhodlaně po vlhkých schodech popraviště. Hlava se skoulela, pacholek katův ji uchopil za vlasy, dal jí políček — a tvář dívky se červená ještě po té ráně. Kvůli zuřícímu proti Charlottě lidu udeřil ji pacholek — a lid teď zuří proti němu.

Těžko pronést o Cordayově úsudek. Krásně to řekl Lamartine: »Dějepis nesmí velebiti vraždu, dějepis nesmí zatratiti hrdinnost.«

OD ROKU 1850 DO ROKU 1857, V TĚCH LETECH skleslosti a národní bídy, měli jsme jen dvě centra, kol nichž se soustředily živé paprsky českého ducha. Jedním z nich, pro literaturu krásnou, byl Ferdinand B. Mikovec, druhým, pro zájmy a důležitosti života společenského, byl Filip S. Kodym. Oba mužové měli orgány své, jimiž nejen kypřili, nýbrž ihned také súrodňovali kamenitou tenkrát českou půdu. Mikovec stvořil Lumíra, jenž učil městské kruhy číst a mladou inteligenci naši psát. Kodym stvořil Hospodářské noviny, jež učily selské kruhy číst i psát.

Jmeno Kodym bylo tenkrát ve všech ústech. Vždyť jeho snaha byla tak jasna a každému tak vítána! Cílem jeho bylo: vychování národa. Ovšem že všemi vymoženostmi novověkými, předně vědou. Tak, jak Kodym uměl vědu popularisovat, neuměl vedle něho a po něm už nikdo. Řada jeho dotýčných spisův je řadou úspěchů, knihy Kodymovy jsou skutečně knihy »pro lid« — a tímto slovem jsou označeny co nejvýborněji, neboť není pravou knihou pro lid ta, která není vzorna. Kodymovy spisy jsou jasná zrcadla; co pak dále ještě přispělo k plnému úspěchu jich, je naprostá jejich českost — každým slovem Kodymovým vane ryzí duch český, duch našeho lidu. Při té vlastnosti ovšem musily jeho Hospodářské noviny, s láskou psané, míti vliv velký. Kolem Kodyma soustředila se ta stará, cti-hodná garda českých rolníků, která již před rokem 1848 byla uvědomělou a po roce tom neměla mimo

Kodyma, ku komu by přilnula. A ta garda vedla za sebou rolnickou generaci mladší, čilou, chťivou — lze říci, že dobrá třetina Hospodářských novin skládala se ze samých jen příspěvků rolníkův samých. Kodym uměl si je vychovávat.

Do roku 1862 trval výborný ten časopis. Časopisectvo české pak vzkvetlo náhle pestře, pestřeji a ve mnohém směru utěšeněji než samého r. 1848. Do toho proudu zabočil Kodym s plnou silou. Nejprv Posel z Prahy, pak Národní listy měly Kodyma v kruhu svých výborných sil. Kodymovi ani nedalo, aby byl ustál ve svém konání apoštolském, — a jako pravý apoštol nebál se také utrpení za činnost svou. Byl už co stařec žalářován a nesl to klidně. Ba ani nevděkem neměl být ušetřen. Však byl ten nevděk veřejný jen nevděkem jednotlivců nečetných, rozkypěných. Kodym ví dnes, jako věděl dřív, že úcta k jeho jmenu je po národě všeobecná, — »ze všech dvaatřicíti úhlů českého světa vane teplo k němu«, jak Hálek řekl.

J'EDEN Z NICH STUDOVAL NA INŽENÝRSTVÍ a stal se — prvním kapelníkem českého divadla; druhý z nich studoval na medicínství a stal se — prvním basistou českého divadla: kdyby jich bylo bývalo dvanáct jako synů Jakubových, měli bychom je u divadla všechny, a myslím, »Josef« z nich že by se byl stal divadelním ředitelem. Škoda, že jich nebylo dvanáct!

S těma dvěma jsme spokojeni jak náleží. Nejen proto, že zde v textu k podobiznám platí celkem pravidlo »De vivis nil nisi bene«, nýbrž proto, že je s nimi spokojeno *veškeré* obecenstvo české, a my »Humóry« jsme s obecenstvem vždy jedna ruka, to se rozumí.

Přišli nám oba věru v pravý čas, když jsme jich zrovna potřebovali. Vůbec máme o nějaké sto procent více štěstí, nežli zasloužíme. Po Posledním Čechu Tylovu poslal nám pán bůh ještě celou řadu Čechů a všechny v pravý čas. Když začlo na př. z ničeho nic náhle české divadlo, napršely nám do něho síly zrovna s nebe. Mezi nimi také oba ti Čechové, Adolf a Karel. Ale tu je už zase vidět moudrost a obezřetnost pána boha, jenž chce být líbým zpěvem a zvukem strun stejně chválen dole na zemi jako nahoře na nebi, — Adolfa posadil dolů do orchestru a Karla postavil nahoru na jeviště.

Chovají se co vzorní bratří. Zcela tak, jak to bratrům předpisuje čínská Šiking: jsou dohromady jako luk a tetiva, jeden se poddává druhému a vystřelují svorně hudební své šípy.

Adolf Čech je u našeho divadla téměř od počátků jeho, když potřebovalo svědomitého, znalého, ne-unavného pracovníka jako soli. Adolf Čech byl a je úplně tím pracovníkem svědomitým, znalým a ne-unavným, v pražském hudebním světě má jmeno jeho kořeny hluboké, nevývratné.

Karel Čech je mladším a »kratším členem«, jak se u našeho divadla říká. Od té chvíle, co se byl najisto odhodlal, že trpkou medicínu zamění za sladkou hudbu, jsou jeho pokroky obdivuhodné. Svým zjevným dramatickým talentem, svým opravdovým uměním, svým sympatickým, mohutným hlasem získal si všeobecné oblíbenosti takřka mžikem.

Jediný Neruda napsal jednou proti němu — a zároveň proti Lvovi — článek nepřátelský — »O dvou *Petrovských*«. Není jediné černé vlastnosti, kterou by mu byl tenkrát nepřisoudil — »na šedesát kroků, až vzadu v parteru, poznáš černé úmysly jeho,« napsal o něm. No — nějakou »ukolébavku« jsme ho arci neslyšeli zpívat ještě nikdy, je pravda. A když spustí po jevišti rozvlněnou bouř svého hlasu, nastane kolem mezi sopránky a alty takový úzkostlivý kvikot, jako když nahoře v oblacích se ozve orel a dole v poli koroptve strachem pískají. Ale tak zcela zlý as přece není. Jistý básník praví určitě: »Před písni se *každý tyran* třese« — a Karla Čecha jsme neviděli ještě nikdy před nějakou písni se třást!

DĚSNÉ ZPRÁVY DOCHÁZEJÍ Z RUSKA. TĚMĚŘ den co den přicházejí odtamtud zvěsti o atentátech na osoby různé. A mezi pachateli, mezi těmi, kteří překvapují revolvrem a dýkou, jmenovány během jen krátkých několika neděl také ženské, mladé, skoro ještě děti. »Pachatelka líčí se co zjev velice slíčný a dívka vzdělaná i duchaplná.«

Jsou to příznaky, které označovaly už celou řadu žen, jež jméno své spojily s hnutím revolučním. Takž vražednici Maratovu, Charlotte Corday, jejíž vyobrazení jsme měli ondy. A —: »Žena svého věku nejslíčnější, žena filosofická, nadšeným duchem vynikající nad všechny muže« — tak psáno také o madame Rolandové, choti revolučního ministra Rolanda, representanta Girondy.

Rolandová byla duší svého obstarožného manžela; bez ní by on, prázden ctižádosti a málo k činům odhodlán, najisto nebyl zasáhl činně do dějin. Ba Rolandová byla duší celé Girondy, v ní jakoby v jediné osobě je zahrnuto všechno neštěstí, všechny převraty, všechna sláva a všechny nehody věku jejího. Čistou a bezděčnou láskou hořel k ní celý kruh mužů mladých, nadšených, výmluvných a opojených ideálem. Ona pak, snící o republice již od patnáctého svého roku, přiváděla je k popravišti jednoho po druhém, i sama za nimi následovala. »Podobala se republice předčasné a ideální, kterou si byla smyslila; slíčná, výmluvná, ale nohama brodíc v krvi přátel svých, s hlavou vlastním mečem uřatou stojíc uprostřed lidu ji neznajícího« — dí Lamartine.

Musila to být vskutku zvláštní ženská, když samému Robespierrovi, podepisujícímu obsílku k soudu pro ni, třásly se přitom ruce. Zvláštní žena, která v žaláři, čekajíc ortel smrti, čtla Tacita, »toho vznešeného spisovatele velikých smrtí«. Která soudcům nález smrti pronášejícím se uklonila: »Děkuji vám, že jste mne našli hodnou sdíletí osud velkých mužů, jež jste zavraždili.« A která, ku guillotíně nakáře zároveň s neznámým jí odsouzeným starcem dovezena, prosí kata snažně, aby napřed popravil slabého starce, by jeho smrtelný zápas nebyl prodlužován trapným pohledem na popravu její!

MY VLASTNĚ ANI DOBŘE NEVÍME, PROČ *PRÁVĚ teď* přinášíme podobiznu doktora Weisse. On je ovšem výtečným operatérem, jehož jméno je po celých Čechách co nejchvalněji známo, — ale tím je už dávno. Rovněž je co učitel u svých žáků oblíben velice — ale také už dávno. Arci je pravda, že se teď mluví o tom, že je na pražské universitě právě uprázdněna profesura, kterou by měl pro svou vynikající způsobilost obdržeti dr. Weiss, kterou ale nedostane prý doktor Weiss proto, že je — Čechem. Avšak ani to nezdá se nám býti pravou příčinou vyobrazení jeho!

Zpytujem se. Přemýšlíme. A zdá se nám konečně, že důvod leží v našem nynějším všeobecně českém citu. Že cítíme, na českém těle svém že máme *velmi mnoho chorých údů*, které přímo už křičí po nějakém operatérovi rádném. Že je toho u nás až závratně mnoho, co by se mělo řezat, odřezat, vyřezat, obřezat, zřezat, a že nedočkavě se ohlížíme po člověku, který by byl k tomu »dost řízný«. Pane doktore, my máme ve vás důvěru, o vás jde pověst, že jste ze všech Čechů »nejříznější«, — pane doktore, prosíme vás už proboha: *nařežte nám! Ale hodně!*

Vědátoři praví, že doktor Weiss je chirurgem řídké obratnosti, že vládne mistrně nožem a má ruku šťastnou, a že přitom nikdy nevybočuje z mezí lidskosti. Tomu my nerozumíme, totiž »my Humóry«. »My« sobě myslíme každého chirurga zcela zvláště. Že když je v divadle a mladá zpěvačka právě provádí nejperlovatější koloraturu, on si myslí: »Hrome,

ted' má ústa tak krásně otevřená, že by se jí mohly z krku mandle vyštípnout zrovna hravě!« Že když jde ulicí kolem kočáru, do něhož právě slíčná dáma vlézá, myslí si on zas: »Krásná nožka, eh! — moci ji takhle uříznout alespoň nad kolenem!« Ba že ani nejrůžovější prstíček nemá u něho dříve ceny, dokud s něho nemůže sloupnout aspoň nehet.

Dále tvrdí vědátoři, že doktor Weiss má speciálně o českou vědu a českou literaturu zásluhy velké, svou činností ve Spolku lékařů českých, co redaktor Časopisu lékařů těch, a dlouhou řadou literárních pojednání. Tomu »my« už zas nerozumíme. »My« známe — co se literatury týče — jen epigram, který praví, že před chirurgem i dáma odhalí, co jindy stoudně zakrývá, a že »kde chirurg začíná, tam estetika přestává«. Přesto ale milerádi věříme, že mají články p. Weissovy velkou cenu svou, že jeho chválené pojednání »o rozdrčení kamene v měchýři močovém« má třeba momenty dramaticky vysoce účinné, a jiné »o píštělích pochvoměchýřových« že vyniká neobyčejně jemnou lyrikou, zvučným rýmem a třeba ještě něčím.

Zkrátka a dobře: — »my« máme z doktora Weisse radost, třeba bychom jeho umění nerozuměli, neboť vidíme, že si ho velice váží všichni, kdož mu rozumějí. A proto se přiznáme, že nás přece jen trochu zajímá ta otázka stran té profesorské stoličky na pražské universitě. Kladem ruce křížem před sebe na stůl, kladem bradu na ruce, a díváme se přes kraj stolu tázavě k Vídni. No!?

PODOBIZNU NĚKTERÉHO Z ČESKÝCH JANŮ musíme dnes podat, to se rozumí. Jenže je živých Janů příliš mnoho, — abychom nikoho neurazili, saháme tedy k zesnulému.

Vybíráme jednoho z »nezapomenutelných«, jak se o dobrých hercích říká — za jejich života; po smrti se na ně zapomene často až příliš brzy. Jeť to umění herecké připoutáno k okamžiku; s okamžikem vzkvétá, s ním zároveň odkvétá, a již okamžik hned následující je prvním práškem, který památku předešlého zasypává. Ovšem se neztrácí v životě národním žádná práce duševní. Práce herecká působí sice jen na současníky, baví je, vzpružuje jich ducha, šlechtí je, ale *prospívá* jim tedy a tím má vliv svůj také již na potomstvo. Proto sobě každý národ pamatuje jména dobrých herců, seriálních i komických. Jako sobě Němci pamatují jména svých komiků Trieblera, Scholze, Nestroye, takž sobě my pamatujeme jméno Kaškovo.

Kaška byl hercem i spisovatelem (novelistou), v obém samouk. Herec v něm předstihl spisovatele daleko. Kaška byl *čistě národním, pravým českým* komikem, po něm jen Frankovský upomíná zas na ten ryze český typ. Jeho figury byly plny té přirozené komiky, té podšité suchopárnosti, v jaké sobě libuje náš lid.

Těžko vylíčit dnes tomu, kdo Kašku sám neviděl, na př. jeho Honzu v »Jiříkovu vidění«. Když se blížil akt, ve kterém Honza po prvé se objevuje, změnilo obecenstvo pojednou svou tvářnost. Smích se uve-

lebil po tvářích všech stejný, oči se stejně leskly v lóžích pětizlatových jako na galerii desetníkové, ba i recensenti zaměnili svůj úsměv »kritický a o nadvládě svědčící« za úsměv upřímně veselý. A když opona se vyhrnula a Kaška tu spustil svým smíchem naprosto zvláštním, tak — dle úlohy — samolibým, tak neodolatelným, tu se rozřehtalo divadlo celé a smích vpravdě homérický nebyl ani k udušení.

Na projevy spokojeného obecenstva kladl Kaška velkou váhu, bylť povahy řídce jemné, velice citlivé. Pravý »Roscius trepidans«, před tištěnou recensí se tetelící. Přesto býval v poznámkách svých o recenzentech velmi kousavý. Kdysi byl »jak náleží« strhán v Pražských novinách, a sice kýms, kdož psával dříve rozhodně špatné novely. »Výborný kritik!« chválil Kaška, »co spisovatel nestál sice za nic, ale co kritik je na svém místě — taky ze špatného vína může být dobrý ocet!« Rovněž rád vtipkoval, chválil-li ho zas někdo ústně. »Hm — přirozeně že jsem hrál! Kdepak by příroda to takhle dovedla!« Tak též známé je jeho: »V prvních třech aktech hraje jenom Kolár, teprv ve čtvrtém přijdu já.«

Tolik je jisto, že kdyby to šlo, obecenstvo dnes by ho »vyvolalo« hlučně a velmi rádo. Ale on se již za oponou odstrojil, smrt ho odšminkovala a Kaška odešel — jen kdybychom věděli, kamže se odchází, když se jde »odtud«!

BYLO TO ROKU 1863, KDYŽ JSEM BYL POZVÁN navštívit freimaurerskou lóži Velkého Orientu v Paříži. Měla tam být slavně přijata polská deputace, s přijetím měl být spojen domácí koncert, zábava atd. Šli jsme tam s přítelem J. Fričem a v průvodu našem nalezal se mladičký Francouz příjemné, inteligentní tváře a pohybů velmi živých. Ten Francouz — dovedl se s Poláky smluvit, ačkoli do té doby nikdy nebyl navštívil Polsku! Mohu říci, že jsem Polákům záviděl. Stáli čilým synům velkého národa, třebaž jen jednotlivým, za to, aby se tito učili jich jazyku. A já posud nebyl, mimo slavného učence Jáchyma Barranda, poznal Francouze ani jediného, který by znal česky! Ovšem i tento učil se češtině z důvodů jiných než jen linguistických, z důvodů, jaké má sběratel paleontolog, kdežto Louis Léger, onen čilý mladík, byl se naučil polštině co přítel slavistiky.

O dvě leta později přibyl Louis Léger do Prahy a — mluvil česky. Ovšem ještě s namáháním. Bylo vidět, že mezi mluvením mysl vzpomíná pravidel gramatických a obrací stránky slovníku, — přec bych ho byl láskou »snědl«, jak se říká. Léger přijížděl častěji, trval mezi námi déle a mluví dnes češtinu hbitě, třebaž leckde ještě s nárazem poněkud cizím. Od té doby stal se Léger osobním přítelem téměř všech vynikajících spisovatelů českých a jeho jméno je tak často u nás jmenováno jako spisovatele našeho domorodého.

Zasluguje toho věru plně. Posloužil nám velice.

Léger vydal o nás Slovanech a zejména Čechách jazykem francouzským již celou řadu spisů, vědeckých, důkladných, přitom každému vzdělanci přístupně psaných. U něho není pouhá »dobrá vůle«, jako u tak mnohých spisovatelů cizích, tu i tam o nás píšících, tu i tam přitom přes mnohé jim nepovědomé klopýtajících. Léger studoval, studuje a zná vše podstatně. Psal o našich dějinách, o naší literatuře, o naší minulosti i přítomnosti. Tyto dny zabušil teprv do veřejnosti svým krásným dílem Histoire de l'Autriche-Hongrie a každý se obdivuje jak bystrému soudu jeho politickému, tak jeho objektivitě dějepisné.

Kdykoliv proud dějin současných toho právě nejnalahavěji požaduje, Léger pronáší o nás své slovo vážné. Kdykoli potřebujem pomoci francouzské vědy, u něho, profesora Sorbonny, ji nalzáme. On je duchem svým stále mezi námi, on je co člen pařížské besedy české i v praktickém životě stále po česku činným.

Jeho život posavadní je řadou zásluh o nás. Louis Léger je dnes teprv 35 let stár — buďtež dlouzí a plodní další dnové jeho!

POLÁCI MAJÍ ŠTĚSTÍ. NEJENŽE MAJÍ VE všech oborech umění, v poesii, hudbě, výtvarnictví talenty velké, ale talenty ty také vesměs docházejí plného uznání i mimo národ svůj, v širém světě vzdělaném, a to v letech ještě mladistvých, kdy je takové uznání světové pravou manou toužné mladé duši, ostruhou ctižádostivému duchu. Není v tom žaloba, není stesk, ale poukazujeme přece jen na to, jak zcela jinak děje se s námi. Jména Brandl, Reiner, Skreta najdeš podotknuta leda v nejobširnějších, nejpodrobnějších slovnících uměleckých. Právě tak jméno Brokofa, ač leckterým pracím jeho přisuzuje se síla přímo michelangeleskní. O geniálním Josefu Manesovi dovídají se za hranicemi teprv dnes, několik let po jeho smrti, a to ne právě mnoho. O Čermákovi začínají rovněž teprv dnes psát co o malíři velkém. A vezměm proti tomu světové jméno, jakému se těší geniální trojlist Grotger — Matějko — Siemiradzki! Narození teprv roku toho a toho, a dnes již *všude* s úctou jmenování. Ovšem toho zasluhují.

Je to zvláštní trojlist malířů historiků, a každý jednotlivý jeho lupen zas pro sebe zcela zvláštní. Arthur Grotger, tak záhy nám smrtí urvaný, je v každé kresbě své básníkem elegikem, Jeremiášem dojímajícím úchvatnými tvary; J. Matějko již svým Rejtanem osvědčil se co malíř dramatik; J. Siemiradzki po prvé předstoupil před nás s nějakou prací svou a již zní soud: velký malíř, výpravný historik.

Jeho Pochodně Neronovy vzbudily v Praze co

největší obdiv a den co den k nim putují nové davy lidstva. Není zde místa k ocenění obrazu, denními našimi listy spravedlivě již oceněného. Lze jen opakovat: »Obraz eminentně historický, malovaný historikem přehlížejícím dobu s vyššího stanoviska, pochopujícím plný význam dějinného proudu.« — Siemiradzki namaloval jeden z oněch významných okamžikův lidských dějin, kdy pochmurnost přechází v světlo, kdy usíná pustý noční smích a mění se v modlitební klid nového rána. Namaloval jej výmluvně, co duch, jenž má sílu odemknout všech sedm zámků, jimiž kniha dějin uzavřena. Nikde nevidíš na obraze, že Siemiradzki chce učit, — a on i nejmenší črtou svou učí přec.

Siemiradzki je Římanem. Totiž obyvatelem Říma, a občanem zanícené obce římské, jež se skládá z členů všech národů a jejímž náboženstvím je: umění. Řím pak dodnes, přes všechny přeměny dvou téměř tisíciletí, předně působí co Řím světa starého. A umění, pokud tam zastoupeno architekturou, sochařstvem, malířstvím, zasahá většinou buď do těchže věků starých nebo do květů umění křesťanského, také dnes již věkovitého a předměty své z dávných legend, z nejstarších křesťanských dob váživšího. Do toho rámce hodí se Siemiradzki zcela. Neznáme ostatních prací jeho; pokud ale svědčí známé nám jich tituly, jsou váženy všechny z minulého kruhu toho a Pochodně Neronovy jsou dějinně ze všech nejmladšími. Siemiradzki šel zde až na pokraj doby. Až ke dnům, kdy věk starý klesal neuprošitelně již v močál, kdy znemravnělost dopadla již nejhloub, až na samé dno, a kdy náprava klíčila pod zemí a rodila se v bolestech. Na jeho obraze vidíme mučednický kůl, jenž mladé révě bude oporou, a vidíme skvěle lesklý mramor, pranýř věku dodělávajícího. Výmluvněji nám není lze vypravovat, než vypravuje Siemiradzki.

V ŘADĚ ČESKÝCH SPISOVATELŮ JE OSOBNOST jedna sympatická, jejíž jméno velmi často vyznívá, když se jedná o to, kdože u nás pilně a stále duševně produkuje, velmi zřídka ale je slyšáno, mluví-li se o osobní součinnosti českých spisovatelů v společenském našem životě. Jméno J. J. Stankovského uvádějí zhusta nejnovější katalogy českých knihkupců, časopisy české zanášející se s literárními zjevy, tištěné zprávy o schůzích literárních, kritiku pěstujících spolků — Stankovského samého ale lze osobně vidět jen jednou za leta. Žije v Praze a přece nemá nic pospolitého s pražskými kruhy.

Stankovský byl v posledních letech pravým mučedníkem. Jsou tomu již čtyry roky, co upoután téměř stále na lůžko. Dvě léta z nich strávil co nejžalostněji — nevidomý! A přitom lze říci, že v této době čtyřleté byl *nejpilnějším ze všech* spisovatelů českých! Čtyry léta choroby jsou věčností pro muže mladého, po činnosti toužícího. A přece se zdají být zas dobou nepochopitelně krátkou, srovnáme-li je s řadou děl, a to dobrých děl, jež Stankovský v čase právě tom sepsal a vydal.

Dřívější činnost Stankovského je v dobré paměti. Známý jsou jeho spisy Král bídák, Odboj Nizozemska, překlad Lenauova Fausta, Divadelní výstupy a deklamace. Známa je dobře čilá původní činnost dramaturgická, jakož i činnost překladatelská, z níž vyšlo bezmála celé *sto* kusů různých, většinou provozovaných a tištěných. Známo je též, že Stankovský byl ředitelem výborné kočující společnosti di-

vadelní, ale méně je asi známo, že nepřízeň časových poměrů vyžádala přitom na něm co nejcitelnějších hmotných obětí, že Stankovský připlatil na podnik svůj téměř celé své dosti značné jmění.

Avšak vraťme se k těm osudným pro něho čtyřem rokům. Čtenář ustrne, poukážem-li jen titulně, co vše Stankovský vzdor upoutanosti na lůžko, vzdor nevidomosti své tu vytvořil. Schválně nepřidáme k žádné z věcí uvedených ani slůvka význačné pochvaly, vždyť se o mnohé z nich *veškerá* česká veřejnost pronesla co nejchvalněji. Ve čtyřech těch letech napsal a vydal Stankovský romány: Maxmi-lián Rumpál, primátor prachatický; — Král a biskup; — Vnučka farářova; — Vlastencové z Boudy; — Z dob první persekuce; — Milovský reformátor; — O slávě herecké. — Mimo to vydal svůj záslužný, pracně sestavený Divadelní slovník (s Prvním dodatkem); — Proslovy; — překlad Mirzy-Šafyho. — Přispíval do různých časopisů a hodlá ještě letos vydati čtyry svazky prací drobnějších: Povídky historické; — Z pražských domů a ulic; — Pohádky pro velké děti; — Divadelní historiky ze zápisků kočujícího řiditele.

A právě tyto dny dobyl první ceny veseloherní, vypsané Ferd. Náprstkem.

Čeho by byl muž ten při plné síle a svěžím zdraví dokázal v době stejné!

Při Stankovském dlí dobrý genius. Je to jeho mladá žínka, milující a ošetřující ho s láskou báječnou. Ta byla v nejtěžší době jeho zrakem, jeho rukou, a je napořád jeho útěchou. Marie Stankovská je dcerou slovutné Elišky Peškové a velečinného Pavla Švandy ze Semčic.

MUŽ S DVĚMA — BA S TŘEMI DUŠEMI. A PŘECE jednolité v tom, co nám nejdražšího: on byl celým Čechem, a každá bolest, která dotknula se nás, projela i srdce jeho.

Kapper se narodil z rodičů židovských v letech dvacátých. Tedy v době, kdy hranice židovského města a židovského domu byly ještě úzkostlivě střeženy, nepřístupny, kdy žid byl pariou společnosti naší, terčem úsměšků, dobrý tak pro kopnutí. Co hošík by tak rád si býval s ostatními dětmi hrával, ale odháněli ho — »židovský kluk! židovský kluk!« — a on stál se slzami v očích opodál. A totéž se mu dělo pak co jinochu — nevěřili v čistotu mladistvého jeho nadšení, a totéž ještě co muži — nevěřili v opravdovost jeho přesvědčení — »nepotřebujeme židů v literatuře české!« volali, když Kapper byl vydal první sbírku svých českých básní, nadepsanou České listy.

Kapper byl vychován v ovzduší vzdělanosti německé. Jeho nesly a osvěžovaly tytéž vlny, jež kypřily skvělé talenty Mladého Německa, jež venku v říši vyplodily písně Heineovy, u nás v Čechách romance Meissnerovy. Začal psát zároveň s Meissnerem, Hartmannem, Franklem, jako oni také on v rozehvělosti poetické pohlížel na utrpení národa českého, druhdy národa slávy, a z celého toho kruhu on *jediný zůstal věren* citu svému.

Kapper začal samostatnou svou spisovatelskou činnost knížkou *Slavische Melodien*, jejímž směrem bylo v známost uvádění *poesie slovanského lidu*, —

a činnost jeho zakončena, *napořád ve směru stejném*, knížkou *Gusle — ohlasy černoohorské*. Velebit, pravým světlem ozářit národní poesii slovanskou, bylo cílem jeho života. K tomu konci se nesla téměř veškerá četná díla jeho. Z českých zejména *Zpěvy srbského lidu* a překrásné jeho, u nás ještě málo oceněné *Pohádky přímořské*, mimo to dlouhá řada výtečných článků časopiseckých; z německých: *Lazar, der Serbencar, Die Gesänge der Serben, Südslavische Wanderungen, Christen und Türken* atd. Několikrát cestoval mezi Jihoslovany, posléz také po Černé Hoře.

Kapper cítil velmi vřele s námi. Ba on ani neuměl jinak se cítit než co Čech. Zjevy literatury české byly mu sváteční pochoutkou. Ve spolcích českých, jmenovitě v Umělecké besedě, byl nejraději hostem. V prvnějších letech zacházel nejprátelejší s Václavem Nebeským, v poslednějších s Vítězslavem Hálkem. O českém lidu mluvil jen s nadšením, a zklamána-li některá naděje česká, nemohl se zbavit dojmu a nehovořil o jiném.

První český žid, jemuž národ klade pavřín na hrob! Budiž on vzorem spoluvěrcům svým, aby oni stali se — jeho spoluvěrci ve všem, ve všem!

MARTIN HATTALA SLAVIL 25LETÉ SVÉ JUBILEUM co profesor pražské university, a sice co profesor *slovanské filologie*. Tedy té vědy, která je dle názoru celého lidstva a také celého Slovanstva »nej-slovanštější« vědou ve světě. I přišly k němu deputace s gratulacemi, studentstvo volalo »sláva!« — gratuluji a voláme s sebou!

Jsou to zcela zvláštní páni, tihleti páni filologové. Hláska, slovo a slovní sklad jsou pro ně věci nejhlavnější. Národy roztrídíjí podle jich slov, historii posuzují jen dle změn jazykových, a sám »Pánbůh« je zajímá jen dle hlásek jména svého. Nové slovo nemá pro ně vlastně ani ceny, na takové včera narozené jazykové klouče podívají se leda jen, je-li podobno otci, vypadlo-li předkům jako z očí, a pak si ho už ani nevšimnou. Zato takhle slovo několik set let staré, zaprášené, rezovaté — na to si brousí zuby! Jsou jako geologové: na tom záleží, z jakých prvků mramor se skládá, ne co z něho umělec sochař dovede vytvořit! Jsou jako paleontologové: slovo živé, ten tvorek lehký, okřídlený, vzduchem a zvukem oděný, nemá ceny, ale najdou-li v dávném literárním útvaru jen nožičku slůvka bývalého, vymřelého — ta radost! Učinili však badáním svým mravenčím, ne-unavným pro pokrok lidstva nesmírně mnoho, historie vzdělanosti lidské, šedé doby předhistorické nikým neosvětleny tak jako filology. A oni jdou pořád dál a dále zpět, oni chtějí věru nalézt sám původ všehomíru! Neboť: »Na počátku bylo slovo« — a oni

je hledají a hledají, to slovo počátečné, a také je as některý z nich konečně nalezne, — který?

Bude to as najisto některý z filologů slovanských. Přejme Hattalovi, aby on sám to již byl. Ale prozatím by nám mohl prokázat jinou velkou službu. Učinit *konec* těm hádkám a té nejistotě stran památek dřevního českého písemnictví! Už ta věc leze za nehty. Tak nebo tak — *jistotu* chceme mít! A není větší žijící autority mezi námi Čechy, není jí v celém Slovanstvu nad Hattalu; jakmile pronese on slovo své, bude to slovo konečné, rozhodující. Víme to, že jak poctivě on vychovává mládež akademickou, jak poctivě je oddán vědě své a pracuje na každém jednotlivém spise svém, rovněž poctivě pronese a odůvodní soud svůj.

Velký Slovák Šafařík první uvedl ve svět vědecký a slovem svým ozářil rukopis Kralodvorský. Bylo by zajisté krásné, kdyby Hattala, zase Slovák, rozptýlil teď ty chmúry, které od oněch dob nad Rukopisem se opět vznesly, a zaplašil je provždy!

Chtěli jsme ještě říci, že by to byl nejkrásnější dar, který by kmen slovenský podal české vlasti. Ale slovo to nechtělo z hrdla. *Copak děláme my pro nebohé syny Slovenska!?*

KDYBYCHOM CHTĚLI, MOHLI BYCHOM ŘÍCI: přinášíme podobiznu tenoristy Antonína Vávry proto, že on slaví letos své desítileté jubileum divadelní. A čtenář by odvíral obdivem oči a ústa nad naší učeností, naším přehledem a naší znalostí všech »věcí českých«. My ale opovrhujeme každou koketerií, my víme beztoho, že obecenstvo nad naší učeností někdy až trne, my neužíváme žádných záminek a zataček a pravíme přímo: přinášíme podobiznu proto, že Vávru má celé české obecenstvo rádo a my item.

Pěkný chlapík! Rostlý jako sosna, tvář ušlechtilá a hlas — škoda že fialky nezpívají, řekli bychom, že Vávra má hlas jako fialka. K tomu pevný zpěvák, při jehož vystoupení rozestře se ihned nad posluchačstvem příjemný pocit jistoty, a umělec pořád kupředu jdoucí, snaživý. Ta snaživost vyrůstá z jeho vzdělanosti. Vávra je nejen vzdělaným zpěvákem, nýbrž vůbec vzdělaným člověkem, a nedrží se známé zásady (vlastně špatného vtipu), že tenorovi není ani třeba, by vyniknul nad »a — b — c«.

Od svého prvního vystoupení ve »Faustu« (Plzeň) a v »Martě« (Praha) zpíval až do nedávna partie jen *lyrické*. »Zpíval prince,« jak se v divadelním žargonu říká. To je ukrutně nešťastný obor! Lyrický tenor nedostane skoro nikdy milenku svou, pořád je podváděn, každý ho šidí, a on, — co má dělat? — on pořád nařiká, běduje, »fňuká«, třeba by melodicky. Přitom je tak zamilován, že kdyby moře bylo inkoustem a nebe papírem, nestačily by mu na výlevy

jeho citův. To ale je známo, kam vede taková láska slepá. Ludvík XV. se snížil tak, že své Dubarry vařil sám kávu, svatý Jeronym učil se z lásky hebrejsky, a Leander plaval, — lyrický tenor ale je docela s to, postavit se veřejně před celé obecenstvo a naříkat jako maličké dítě.

Teď se stal z Vávry tenor *hrdinný*. Jeho oko nevyroní už ani jediné slzy více. Žádné nemužné »ach« nevyrve se z jeho prsou. Kdyby ho bodali a pálili, on zpívá dál.

A takž se stalo, že Vávra má dnes už 79 oper na repertoáru svém, — račtež si sami vypočít, mnoho-li je v tom zahrnuto strženého již potlesku. Lyrika, koloratura, heroika, jemu je to už všechno jedno. Vždyť měl trojlístek mistrů: Lambertiho, Lukese a Lva. Podnes bdí nad ním Lev otcovsky a před každou nově nastudovanou partií slibuje mu laskavě: »Nebudete-li dnes hezky zpívat, zaškrťím vás jako kotě!« A když Lev dlouho neříká nic, obchází ho Vávra starostlivě a ptá se: »Copak je vám dnes, že neláteříte?«

NA LITERÁRNÍ NEPLODNOST, BOHUDÍK, UŽ sobě stěžovat nesmíme. Mnoho, velmi mnoho sil nám ubralo poslední dvacítiletí: padli tu staří velikáni časem zmoření, padl tak mnohý kmen vznosný, ještě mladý, plný šťávy a síly, náhlým zadechnutím bouřným, a někdy podobalo se věru, jako by divý orkán byl zalehl do lesem pokryté stráně: vývrať vedle vývratě si lehla k zemi, a kde dřív bujné se drželo kořání, náhle odvíraly se samé hroby. Padla nešťastná leta, kdy hlava nám klesala k prsoum, ztráta stíhala ztrátu. A přece je zas všude živo, všude zeleno! Literatura naše je zase jako pěkně rozlehlý, živý les. Staré, sedmdesátileté kmeny lidské stojí v něm vzpřímo, a krásné koruny jich nesou se nad námi klidně a majestátně. Vedle nich silná literární generace z »let padesátých«, let probuzení, nasazující rok co rok nové letorosty. Pak generace let šedesátých, závodící s předešlou. Podle ní generace z počátku tohoto desetiletí, pnoucí se dnes již stejně vysoko a veselá i šumná. A kolem bohaté mláží, svěží, kvetoucí, střílící větvičky své na všechny strany, že sotva lze projít.

Jedním z největších kmenů svatého literárního našeho boru je Svatopluk Čech. Kdo zdálky pohlíží na literaturu naši, Čecha musí vidět samostatně, vysoce se vznášejícího, byť mu i mnohé jiné splývalo v obraz jediný. Dnes již má Čech jméno básníka geniálního, má význam nového pokroku v duševním životě českém. Bylo by od místa, kdybychom zde chtěli význam jeho určovat blíže. Čech je apoštolem

moderního směru a přitom individualitou zcela samostatnou. On je originálním v každé myšlence a řádce své, proniknut duchem českým je mistrem české formy. Cokoliv píše, vše má znak celého člověka, pravého genia.

Čech zaujímá u nás postavení naprosto výminečné. Hned nejprvnější jeho plody byly plně uznávány, a kdekoli objeví se nová práce, ať již jméno jeho nesoucí nebo pseudonymní, vždy opět se vítá radostně. O Čechovi a proti němu neozval se ještě ani jediný nepříznivý hlas, a to znamená při rvaivosti a sápravosti české povahy zajisté mnoho. Nikdo nesmí říci, že Čech sobě zvučného jména, jakémuž dnes se těší, nezasloužil plně. Čech zápasil o uznání častěji než kdokoliv jiný. Nikdy nebyl spokojen s uznáním již dosaženým, nikdy nekryl novou práci slávou svých prací starších, již uznaných, on vyzýval takřka nesčíslněkrát zнову český soud, vymýšlel si neproniknutelné pseudonymy — a vítězil vždy zase.

Podáváme podobiznu jeho, přesvědčení, že ji uvítá po českém národě *každý*. Čech básník je znám každému, Čechova osobnost jen málokomu. Čech — smíme-li tak říci — halí se v pseudonymitu také v životě. Vždyť jsou i *literární kruhy pražské*, které Čecha osobně ani neznají!

JAKO RAKETA VYSTOUPIL DO ČESKÉHO vzduchu. A jeho posavadní, as pětiletá činnost je hotový ohňostroj: sotvaže zazářila jedna »řada«, jakž to pyrotechnikové nazývají, už zas byla hotova druhá, třetí, pátá, a zdá se, že těch řad bude bez počtu — bohudík! Ale — rovněž bohudík! — při všem ohni svém nepodával Vrchlický toliko pouhý ohňostroj, vypočtený jen na minutu: z jeho děl má mnoho, velmi mnoho cenu trvalou, sílu do budoucnosti zářivou.

Nejsou ty naše »prosaické časy« tak zlé, jak se líčí! Vzdor sobectví jednotlivců, vzdor uhlí a páře v naší atmosféře je ještě dosti smyslu pro poesii, objeví-li se poesii *pravou*. Vrchlický vystoupil a byl téměř nošen na rukou. Musil čísti o sobě články tak dithyrambické, že by nebylo bývalo divu, kdyby mladá jeho duše byla jimi bývala dotknuta jakoby jedem. Tak nadšeně nebyl u nás uvítán z literátů ještě nikdo.

Ovšem bychom nežili ani v Čechách, kdyby dosti záhy nebyl také pro něho nastal skoro až zas opak. Pojednou zdál se Vrchlický mnohému zas *zcela* malým. Ne beztalentovým, to ne, ale talent svůj nedobře vedoucím, potřebujícím velmi pilné rady a návodu, aby to přec konečně »někam přivedl«. Politické bezvětrí bylo upoutalo pozornost téměř celé české veřejnosti na produkci literární, a ta veřejnost byla téže doby naučena mluvit — no vždyť víme, jak byla naučena mluvit, a Vrchlický musil pak snášet i veškeré zas příjemnosti návyku toho, a lec-

kde, zvláště v lístcích mimopražských, stála o něm slova, že byla zase jen hotový druhý jed na duši mladou. Podobalo se skoro, jako by byly dva tábory, jeden naprosto pro něho, druhý rovněž naprosto proti němu. Tolik je jisto: u nás je potřeba silných duchů, aby vynikli nad to i ono.

Dnes je už jisto, že Vrchlický neutrpěl pohromy úskalím jedním ani druhým. Vyvázl šťastně a budoucí literární plody jeho s ním. My to zde konstatujeme s radostí. My patřili vždycky k těm, kteří byli rádi, že »Vrchlického máme«.

DNES PŘINÁŠÍME PODOBIZNU NAŠÍ BOSCHETTIOVY a činíme tak proto, že jsme hodní a dobří, nestranní a přející — praví lidumilové. Chcem, aby měla nač se dívat, aby jí tím čas ušel a zdlouhavá, těžká, fádňá doba letní aby takto za boží a naší pomoci šla kolem ní a jí neuškodila. Neříkáme, že by doby té nemohla užít také k jiným věcem užitečným, o ne! Slečna by mohla na př. rozluštit problém větroplavby nebo sepsat obšírnější dílo o starých rukopisech českých, nebo prozkoumat vnitřek Afriky, nebo tak něco; ale dívat se na svou vlastní podobiznu ve všeobecně ctěných »Humórech« je »také něco«.

Alespoň slečna nezapomene, jak vypadá. Navštěvovatelé českého divadla — bojíme se — už to zapomněli. Není divu; slečna na jevišti téměř ani nevystupuje. A od jednoho vystoupení k druhému uplyne vždy tolik času, že by slečna mohla zcela pohodlně si koupit tour-retourkartu do Australie. To má ovšem své vážné příčiny; však ona naše divadelní správa ví dobře, co dělá. Předně umí slečna Boschettiova skutečně zpívat. Za druhé má krásný hlas. Za třetí je mladá a hezka. Za čtvrté je oblíbena. To ale nejde. Vždycky je líp, když obecenstvo není zcela spokojeno, sic s ním nikdo neobstojí. Jak příjemno je na př. ve velké opeře za zimy poslouchat zpěvačku, které se všechno už nepovede a již všechno už nesluší! Člověk se vmyslí do lepší minulosti zpět, když zpěvačka měla skutečně ještě zvonivý, klokotavý hlas, a baví se dvojnásob: zpěvem i vlast-

ními myšlénkami. A jak příjemno je při operetě v letě, když divadlo je prázdné! Divák přechází kam chce, herci hrají jak chtějí — všechno je spokojeno, ba i divadelní kasír září spokojeností, že se nezapotil.

V jednu věc doufáme pevně: že jsme slečně svými znaleckými poznámkami u divadelní správy jak se říká »zatopili«. Takového něco má v nynějších parnech svou cenu. Je nám volno — vykonání dobrého skutku tak blaží!

LEŠENÍ S HLAVNÍ FASÁDY NÁRODNÍHO DIVADLA je odstraněno — závoj odestřen — kouzelně krásná skladba lahodí žasnoucímu zraku. Obraz souladný, pýcha nás současníků, náuka pokolením příštím. Stavitelské umění české slaví svůj triumf a české umění sochařské uvilo mu věnec a korunuje skráně triumfálního jeho díla.

Jmeno Zítkovo zanešeno již v zlatou knihu našich dějin, jmeno Schnirchovo připojeno nyní k němu. K závidění pěkný los připadl mladému ještě Bohuslavu Schnirchovi: směl se osvědčiti při díle českému národu nejdražším, umělecky zároveň také nejdokonalejším. Daleká většina plastických ozdob, upravených posud na divadle Národním, je z umělecké dílny Schnirchovy, a není jediné mezi nimi, aby nesvědčila o nejušlechtilejší snaze i skutečném důmyslu jeho. Ve velkých sochách Apollina s Musami dýší vzory starohellenské, a tvary, jimiž se honosí Louvre a Vatikán, v ladné období skvějí se nyní také v srdci Zlaté Prahy. Co pak se týče ostatních ozdob plastických — celého spisku bylo by potřetí, aby se vyznamenaly veškeré myšlenky, jimiž důmyslný Schnirch označil účel památné budovy: listy a květinové arabesky, postavy ze zvířeny vzaté i postavy lidské v bohatých růžencích vypravují nám o dramatu i opeře, o prvních počátcích obou i o nynější jich moderní výši. Z každého koutku dýše základ všeho: *poesie*, — kýž ten dech křišťálově čistý zůstane povždy nezkalen, kýž umění naše dramatické, provanuto jím, nese se vždy jen

za cíli nejvyššími, kýž vznešená Klio, přísně zde se své výše shlížející, jen *slavné* děje zaznamenávající, vepisuje řádku za řádkou s pílí nepřetržitou!

Na bílé bláně v rukou její skví se již první řádka zlatá: samo to divadlo Národní, vyrostlé z našeho nadšení. Architektura a plastika přičinily zde již tak mnoho ku slávě české, dramatická hudba vítězně jde za nimi — nechť vzkvete v stejné síle brzy také česká dramatická poesie!

Ovšem — nejsme ještě s divadlem hotovi. Je ještě potřebí dalšího nadšení, *posledního*, abychom tak řekli, rozdechu, by dílo bylo dokonáno. Od muže k muži bychom s Karlem Havlíčkem putovali s dlaní odevřenou a s nalehavou prosbou: *Dodejte ještě ten groš poslední!* Vy starší, z jichžto nadšeně podávaných příspěvků krásné dílo naše vyrostlo, přispějte ještě *posláz!* Vy mladší, kterým nebylo popřáno přispěti do základů a ku vzrůstu Národního našeho divadla, působte, přispějte výdatně alespoň *k jeho dovršení!*

A napadá nám tu ještě myšlénka jedna, praktická. Vlny politického našeho života zase znovu se rozhupují. Snad, pravíme *snad*, zarazíme zase patu svou v nastávající říšské radě: — pak by tam šli také předseda a místopředseda, mimo něž nikdo jiný nemůž svolávati schůze divadelního výboru a sboru. Nemělo by se již *dnes* na to pomyslit, aby tím stavba se nezarazila, neusnula před samým zakončením svým?

TICHOUNKÝ NADĚJKOV BUDE NYNÍ SVĚDKEM slavnosti Chocholouškovy. Patnácte tomu let, co tam, na přívětivé faře, Chocholoušek po trapné nemoci skonal v náručí svého přítele Fikara; nyní teprv bude hrob jeho označen pomníkem důstojným. Také ještě po smrti byl jeho osud tíž, jaký za živa: Chocholoušek jmenován často, velmi často, — nevyznamenanován ale nijak.

Arci — *musil* být jmenován. Mimo Tyla byl on jediný, jenž povídkami svými výdatněji vychovával čtenářstvo české. V poslední době vešlo u nás v obyčej poškubávat na literárním významu Chocholouškově. Dobře, my třeba pokročili k vyšším požadavkům literárním, ale pravý sloh historické povídky, zajímavost děje, ostré vyznačení povah, podrobné studium v dějinách českých a slovanských vůbec neupře Chocholouškovým povídkám nikdo. Není snad Herloš Němcům dnes už ničím více proto, že jich literatura postoupila ke Gutzkowům a Heyseům? Jsme my snad dnes od svého Herloše-Chocholouška v romanopisectví tak daleko jako Němci? A kdybychom i byli, velice by se mýlil, kdo by podceňoval Chocholouškův *dnešní* vliv. Dnes miluje ho dorůstající naše mládež právě tak jako kdy jindy, a pro ty v národě věčně se znova rodící kruhy, jež čtením historických povídek doplňují svou vzdělanost a učí se lásce k vlasti i k slovanským soukmenovcům, *nemáme* lepšího čtení nad díla Chocholouškova.

Do zajímavých dob padá životní činnost oslaven-

cova. Literárně i politicky idylický čas předbřeznový viděl první a hlavní spisovatelské úspěchy jeho. Bouřný rok 1848 byl svědkem jeho mužné statečnosti, jak na barikádách tak v redakci opozičního Večerního listu. V letech padesátých procítil všechny české útrapy s sebou, sám do Polska zahrán, pak na český venkov internován. A sotvaže rok 1860 umožnil zas existenci časopisu samostatnému, již vřadil se Chocholoušek hned sám do redakce první, a úvodní články, které do Času a později Hlasu psával, dýchaly nadšením a zněly jako hymny.

Vyznamenáván za živa nebyl nijak. Také toho nijak nevyhledával. Pracoval proto, že jeho práce bylo potřebí; vykonav čin, byl uspokojen již činem samým. Vysoce vzdělán, byl povahou dítě: dobrý, důvěřivý, věčně ideální, upřímný v srdci, upřímný v slově. Křišťálová povaha jeho byla vzorem, dle něhož se vyvinul ne jeden z mladších bojovníků našich.

My žijící jsme mnoho povinni té starší generaci buditelů českých. Slavnost nadějkovská splácí teď dluhu toho jednu část.

UŽ TOLIK LISTŮV UVEŘEJNILO PODOBIZNU doktora ministra Pražáka, že bychom my už toho skoro mohli nechat být. Ale řeklo by se, že mu závidíme, — a to ne, nikdy, v našem srdci není závisti za mák! Také by to věru bylo divné, kdybychom my »Humóry«, jež vládnem už dobrých dvacet let, záviděli třínedělnímu ministrovi. Bychom řekli upřímně, my jsme skoro mnohem radš »Humóry« než ministrem. My jsme nesesaditelní. My jsme u svých poddaných nesmírně oblíbeni. My se můžeme týden co týden vykázat řádným nějakým úspěchem. A my vládnem zcela ústavně: jsme voleni nejprímější volbou svých předplatitelů, a když podáme týdně svou novou předlohu a slavná censura nám jednotlivé položky v ní škrtně, dobře, my učiníme za hodinu již opravené vydání. Ať toho dokáže ministr!

Cítíme ale dobře, že my starší regenti máme k novému členu vídeňské vlády svaté své povinnosti. Dobrou radou, poctivým pokynem můžeme mu prokázat službu velkou. A protož mu dáváme hlavně dvě dobré rady: za prvé aby se řídil zcela podle nás, a pokud bude členem vlády, aby daně žádného rakouského občana neobnášely víc, než obnáší předplatné na »Humóry«, čímž získá si ukrutně moc lásky. A za druhé aby se neřídil pranic podle nás, sic by — se mu smáli.

Dra Pražáka nazývají »českým ministrem«. Těžké, velmi těžké postavení, každý to uzná. Učiní-li něco pro Čechy, bude neoblíben u Němců; neučiní-li

nic, bude neoblíben zase u nás. Hm — my mu poradíme. O nás Čechy v Čechách ať se nestará, my už se nějak vyfretujem, — a bude oblíben u Němců. Zato ale ať se hodně stará o Čechy na Moravě a hlavně *ve Slezsku* — a bude oblíben zas u nás. Zázračně jednoduché.

A teď ho ubezpečujem obzvláštní své milosti a dáváme mu deset let času, aby co ministr se osvědčil.

CHARAKTERISTICKÉ JE PRO SNAHY NAŠEHO národa, že nejpřednější a nejnalehavější starostí jeho vždy byla a důsledně zůstává starost o školu. Ze šedé dávnověkosti vyniká již jedna zpráva jasná, důležitá — o *Budči*, kamž pověst i sv. Václava co žádá školáčka posílá. Velká doba historie naší, v níž život národa došel výrazu nejindividuálnějšího, zahájena bojem o školu, o universitu pražskou — jediný as podobný případ v dějinách lidstva. Když pak jsme klesli a jižjiž se nad námi rozestírala noc, tu náš Komenský dal veškerým národům podnět k veliké reformě školské, na znamení, že snahy sklácených Čechů byly se nesly jen k výši, k rozkvětu lidského ducha vůbec. A právě teď chceme zase zapomenouti všeho bezpráví, jaké se nám kdy stalo, chceme poctivě pomáhat a zasáhnout znova do politického života — a ejhle: prvním požadavkem naším je opět universita, české školství. My můžeme říci: »pochopili jsme lidstva věk nový.«

My měli pro školství mužů vynikajících vždy úctyhodné řady. Ba ti učitelé naši byli vlastní kostrou našeho národa. »Kněží a profesoři tvoří českou literaturu,« platilo po všechna desítiletí našeho znovuvzkřísení. A profesoři, učitelé jsou podnes nejčilejšími pracovníky literárními. Je až úžasno, jak rychle, jak všestranně roste naše pedagogická literatura, a jak stejně se v ní buduje ve směrech všech, od nejpokročilejší vědy mužné až po školské pomůcky dětské. A jak do literatury, rovněž platně

a všestranně zasahují učitelé naši do všech ostatních oborů národního našeho života.

Po vlastech českých je jmeno *Jana Lepaře* teď as nejznámější. Jan Lepař je z Moravy — odtamtud zdá se, že mají přicházeti všichni naši Komenští. Povaha moravská, vytrvalá, důsledná, vnímavá, je ovšem cele dle toho, aby se z ní vyvinuli učitelé dokonali. Jan Lepař působil na Moravě, ve Slezsku, v Čechách, všude tam na místech důležitých, všude s výsledkem nejšťastnějším. Nyní je ředitelem pražského pedagogia — neznáme věru ústavu pro nás důležitějšího, než je to pedagogium pražské, seminště budoucích učitelů národních. Ředitel jeho musí být muž celý. Vysoce a všeobecně vzdělaný, ve všem rozvážný, neunavný, lidumilný, pln lásky ku svému povolání — a těmi vlastnostmi vyniká Lepař v míře skvělé. Jeho vedením dosáhlo pedagogium výše všeobecně uznané. Je-li už vychovávání mládeže o sobě dílem obtížným, je zajisté ještě daleko obtížnějším vychovávání těch, kteří sami mají býti »učiteli« —

*mnoho lidí lidstvo učí,
MÁLOKDO VŠAK UČITELEM!*

Zde se jedná hlavně o to, aby byla vštípena láska k obtížnému povolání učitelskému, aby duchaplným pokynem bylo buzeno přemýšlení vlastní a dán v tom směru popud stačící na celý život. K tomu je potřebí muže veskrz sympatického, jakým je Lepař. Za příkladu jeho snaží se veškeré učební síly pražského pedagogia stejně a vše zde jde jakoby jedním dechem.

Mnoho ovšem musil si Lepař teprv utvořit a vyvolat sám — jeť pedagogika vzdor stáří svému vědou věčně novou. Lepař má však talent jak organisátorský, tak spisovatelský zároveň. Jeho Obecná pedagogika ku potřebě ústavům učitelským, jeho dílo

O methodách a logické jejich příbuznosti odpovídají nejprísnějším požadavkům vědy a časového pokroku, zároveň jsou však jasným podáním svým pravými knihami vychovatelskými. Ta obdivuhodná jasnost, prostota a přece obsažnost je ale také příznakem všech ostatních knih Lepařových, na př. dějepisných i zeměpisných. Ryzý Lepařův sloh je vzorem slohu učebního.

NENÍ TO ZAJISTÉ PŘÍLEŽITOST PŘÍJEMNÁ, která nás má k tomu, bychom právě nyní přinesli podobiznu Karla Sladkovského. Ochuravěl, vzdal se všech mandátů svých, odcestoval do zahraničních lázní — nyní, kdy právě jeho osobnosti kynuly úkoly tak důležité. Třeba by bohdá choroba jeho brzy ustoupila zdraví zas pevnému a utěšenému, nynější tu chorobu Sladkovského poneseme přec všichni těžce. Sladkovský je mužem i nejzarytějšími odpůrci našimi respektovaným a počítali jsme na diplomatickou jeho činnost při revisi zemského volebního řádu; je řečníkem výborným a doufali jsme, že nás skvěle zastupovati bude na radě říšské; je neunavně pilným a těšili jsme se, že jeho ruka nám již co nejdříve odevře brány Národního divadla, o něž on právě má zásluhy *největší*.

Snad proto, že jaktěživ se neucházel o sympatie nikoho, je Sladkovský sympatický stranám a lidem všem. — Sladkovský mně připadá vždycky jako vznosný maják, žulový, nezborný; nechť bijí bouřné vlny kolem, nechť zuří živlové, on tu stojí nezdolný a klidné jeho světlo jest útěchou nám plavcům všem. Sladkovského tvářnost je vždycky opravdova — přirozený to reflex české věci, již on se byl z celé duše oddal, a naše věc byla opravdovou rovněž vždy. I přísným politikům se dovoluje, aby měli obličej dvojí: opravdový pro život zevnější, úsměvný pro život rodinný — Sladkovského rodinou je zase národ, on žije jen tomuto, ne sobě. Uznávat jeho vzorně nezištné vlastenectví, jeho pravou

a vždy osvědčenou svobodomyslnost, bylo by počínáním směšným — svobodomyslnost a vlastenectví Sladkovského je povznešeno nade všechnu kritiku a Sladkovský je z tak řídkých lidí našich, kteří uznání chválabohu ani nepotřebují. Třicet let již bojuje Sladkovský za národ český a za svobodu lidstva. Postavil se do předních řad roku 1848 a setrval na svém místě nezměněný, nechť dech svobody směl světem vanout jen šeptně a jemně, nebo na orkán rozpoután otrásal základy společnosti. »Svobodou« ale slula Sladkovskému vždy jen »nejvyšší spravedlnost«.

Sladkovskému nebyla odpuštěna ani jediná z přetčetných strastí českých bojovníků. Ba jeho stihly krutěj než každého jiného. Osm let strávených ve vazbě pevnostní podrylo mu zdraví. Duch jeho byl však vždycky zdráv, je dnes zdráv i silen jako vždy. Kéž brzy zaujme místa, na němž je nenahraditelný!

PODLE FOTOGRAFIE, JIŽTO POVĚSTNÉ JIHOAFRICKÉ slunce teprv před několika nedělními vlastnoručně zhotovilo, podáváme zde podobiznu cestovatele Holuba, aby každý, kdo ho potká, poznal ho, a kdo ho pozná, tisknul mu ruku na uvítanou. Přibudeť již v těchto dnech do Prahy, po dlouhých letech — tak dlouhých, že se změnila jeho tvář, jako se mezitím doma změnil ty dříve známé »české písňe«. Zpáteční cesta jeho byla pomalá; jedeť Holub všecek procpán africkými zvířaty, kameny, nářadím atd. A štěstí mu dosud při návratu nějak nepřeje. Přijel do Londýna a nenašel tam ani jediného z členů geografické společnosti, jichž vyhledával. Teď přijíždí do Prahy, a velemoudrý magistrát právě odtud vypovídá všechny holub... ne ne! — tak mizerným vtipem Holuba přece neuvítáme! Ach, jak je člověk sláb a špatným vtipům přespříliš nakloněn!

Uvítáme proslulého svého cestovatele a pozvem ho, aby si odpočinul. Avšak ne dlouho — pak si ho posadíme někam »do koutečka«, na př. do sálu žofínského neb besedního, sesednem si hezky kolem něho a on nám musí povídat. O té Africe, která prý byla pravlastí naší a odkud jsme se prý vystěhovali svého času co nevinné, hezounké opice; o Africe, kamž prý jednou co hříšní, oškliví lidé se vrátíme zas zpět, abychom nezmrzli. Budem se na všechno podrobně vyptávat svého Holuba, kteréhož jsme, chytřejší než Noe, vyslali dávno už před prorokovaným nám malérem, a on nám bude vyprávět

o tom černém dílu světa a jak toužebně nás tam lvi a jedovatí hadi, milostní tygři a žertovní nosorožci už očekávají. A naše zbožné dámy budou pozorovat, je-li Holubův hlas vrkavý, jak to předpisuje Isaiáš 38, 14, a má-li on dle Žaltáře 67, 14 »křídla stříbrem potažená a záda lesknoucí se v bledosti zlata«. Snad si mnohá zavzdychne žalmovně: »Kdo mi dá křídla jako Holubice a poletím a usadím se na poušti« — s ním, s Holubem.

Neboť on hodlá po nějakém čase zase zpět, zas do »své« Afriky. Povandruje tam opět od jihu k severu, jako Stecker teď tam vandruje od severu k jihu. U rovníku se setkají, podají si přes něj ruce, naznačí kruh a sdělí zvědavým papouškům a udiveným slonům radostnou zprávu: »Tadyhle budou jednou Čechové zpívat Kdedomovmůj!«

KDYŽ SE NEŘEKNE »NÁŠ« ŠIMANOVSKÝ, »náš« Mošna, nemají naši herci radost ani z největší chvály. Nu tak dobře — tedy »náš« Seifert. *Náš milovník, náš mladistvý hrdina, náš operetní baryton* — a my jsme zcela a naprosto s tím spokojeni, že je *náš*.

Jakub Seifert je ostatně ještě příliš mlád, než abychom ho směli do očí chválit. Nebožtík Wirsing říkal, že takového milovníka nemají teď po celé svaté německé říši; ale Wirsing to říkal zajisté jen ze samolibosti, protože Seifert byl *jeho* milovníkem. Kdyby to bylo v životě, ani by to nebylo žádnou zvláštní zásluhou, býti milovníkem, neboť milovníků je v životě nepoměrně víc než milovnic. Ale v umění, na jevišti, je poměr zcela opačný. Tu je jen v naivních výběr trochu větší, tragických je ukrutně málo, smutných nejvíc. — Seifert je stejně dobrým milovníkem ve veselohře i v činohře; je-li jím také v životě, nedovolujem si při jeho ženatém stavu nikterak rozhodnout.

Pražské dámy mají však s divadelními milovníky malér. Když byl v Drážďanech Emil Devrient, křtili tam každého druhého kluka na jméno Emil. Proč ne, jméno Emil je pěkné. Ale naši milovníci! Matěj Šamberk, Jakub Seifert! Copak by řekl manžel své ženě, kdyby chtěla, aby její novorozený kluk se jmenoval Jakub nebo Matěj!

ZAHLEDĚLI JSME SE NA AUTOGRAF Jablonského, jež přinesl před nedávnem Lumír. Pevná, pěkná ruka u muže sedmdesátiletého. Zjevná, živá chuť k veršování u básníka, který začal psát téměř před půlstoletím.

Málo dní nato přibyl Jablonský osobně do Prahy. Ihned byl středem mladších literátů našich a všichni stykem tím osvěžili. Pro každého z nich měl slova obsažná, neboť Jablonský sleduje ze svého klášterského zátiší v Krakově každé, i sebemenší hnutí domácího písemnictví. Každý okřál milým jeho pohledem — září oko šedého básníka tak jasně, tak upřímně!

Jablonský je nyní Nestorem české poesie. Jeho básně dožily se již *pátého* vydání, úkaz to, který se dosud neopakoval u žádných jiných básní českých. Páté to vydání, po němž zajisté budou následovat ještě četná další, je třikrát tak objemné, jak bylo vydání první. Rostl počet vydání, rostla kniha — jen obliba básníkova nerostla, ta byla hned na počátku *velka, všeobecná*, a zůstane stejná, dokud nějaké mladé srdce v Čechách bude ozářeno láskou a duch naší mládeže bude schopen vlasteneckého nadšení.

Co do vlasteneckých akordů sáhl Jablonský vedle Kollára nejpravdivěji a nejmocněji do strun. Co do písní milostných jest Jablonský naším Petrarkou. Co tyto písně as vyloudily už vzdechů z mladých ňader a slz z toužných očí! A jejich kouzlo leží zase v jich jednoduchosti, v jich pravdivosti. V tom

ohledu může každý básník Jablonskému závidět. Zajisté že každá z čtoucích českých dívek utvořila si v myšlenkách svých z Jablonského celý román, že si básníka obestřela sladkým světlem romantiky a naslouchala mu s dechem potajeným a domnívala se slyšeti tlukot bohatého, trpícího jeho srdce.

Jablonský rozžehnal se s námi se slibem, že Prahu navštíví zas co možná brzo. I můžeme zde sdělit zprávu, že slavný básník slíbil podat veřejnosti paměti své, v nichž ovšem budou pro literární historii českou obsaženy pravé poklady.

KDYŽ PŘIŠLA ZPRÁVA, ŽE SMOLKA ZASEDL teď na stolec prvního místopředsedy vídeňské sněmovny poslanců, bylo v Čechách zajisté každému zrovna tak, jako by na stolec ten byl zasedl našinec, rázný, poctivý Čech. Patříť Fr. Smolka — vzdor svému rozhodně polskému smýšlení — jaksi do okruhu našeho českého světa. Když Farský vydával litografovaný cyklus »českých výtečníků«, bylo naprosto přirozeno, že mezi nimi vydán také Frant. Smolka, a Smolkova podobizna zdobí tisíce domácností českých. Když mluvily německé časopisy o politickém »trojlistu českých Franců« (Palacký-Rieger-Brauner), mimovolně jsme je každý v myšlénkách korigoval a dodal: »Ne trojlist — čtverolist! Vždyť vynechán Smolka!« A kdykoli jmeno Smolkovo vysloveno, jakoby zlatý most zbudován mezi národem českým a polským.

To datuje z krásného, ideálního roku 1848. Z toho roku slunečního nadšení, kdy myšlénka bratrskosti po prvé vítězila v lidstvu. Smolka byl myšlénkou tou prodchnut již před rokem 1848 a zůstal svému ideálu stejně nakloněn dodnes — on byl a jest naším pravým bratrem.

Smolkův život je bohat. Již před rokem 1848 byl stíhán těžce, stíhán i rozsudkem hrdelním. Již v prvním sněmě říšském byl místopředsedou, potom předsedou, a když nastávala reakce, byl on to, jenž důstojnosti sněmovního předsedy téměř násilím vynutil nejvyšší vojenské pocty. Měl se stát také ministrem za Doblhoffa, ale odmítl. Kdykoli potřebo-

vala vlast síly jeho, zanechal advokatury a dostavil se; kdykoli už nebylo lze politickou činností vlasti prospět, zanechal všech hodností a vrátil se k své advokatuře.

Veškeré časopisy německé vzpomínaly po jeho zvolení nynějším, že co předseda sněmovní byl Smolka vždy nanejvýš spravedliv ku stranám všem. Tytéž časopisy vyslovily také přesvědčení své, že bude nyní spravedliv měrou zcela stejnou. A přece Němci pro něho *nehlasovali!* Z čehož vysvítá jasně, že nechtějí muže, který bude *spravedliv k nim*, nýbrž že přáli sobě muže, který by byl *nespravedliv k jiným*.

TOLIK LZE ŘÍCI, ŽE ŠEBOR NÁS PŘEKVAPIL. Kdykoli jsme sobě v posledních letech na něho vzpomněli, myslili jsme sobě ho vždy, třebaže nerádi, místo s taktovkou na divadelním pulpitu jen s těžkou šavlí po boku, a místo v čele operního orchestru v čele vojenské kapely. A — přiznejme se — omrzelého, nečinného. Ale k občasnému vzpomínání nepřiváděly nás snad reprise jeho oper, o ty se v posledních letech téměř ani nezavadilo. Ne snad pro osobní nechuť, intriku, pro cokoliv podobného nedávány operní skladby jeho; vždyť drímají osvědčená a velká díla jiných našich skladatelů stejně v archivu divadelním, — to způsobuje prostě čas, vlnění se repertoáru, nahodilé poměry sil operních a desateré ještě věci jiné. Již povinná pieta ku skladateli »Templářů na Moravě«, jimiž rej velkých oper v původní produkci české takřka zahájen, vylučovala by všechnu nechuť osobní. Mimo »Templáře« složil Šebor také ještě »Drahomíru«, »Husitskou nevěstu«, »Blanku«. Se Šeborem zároveň nebo po něm skládali také jiní skladatelé opery velké, je jich už tolik, že beze všech schválností může nyní dobré dílo na opakování své třeba půl desíletí čekat. Operní hudba učinila přímo »pruský pochod« kupředu; dej nám osud takový pochod i pro činohru! A do řad těch vesele tvořících muzikantů vstoupil teď pojednou, neočekávaně zase a znova Šebor — překvapil nás, a to rozhodně příjemně.

Jestli vůbec u někoho, platí zajisté u dobrých muzikantů, že každý z nich je muzikantem hned

při narození svém. Téměř každý z nich je tak zvaným »zázračným dítětem«, tak něčím jako muzikantským zázrakem hned v outlém mládí svém. Jak to bylo u Smetany, Dvořáka a j., bylo také u Šebora. Když po prvé vystoupil před obecenstvo s větší skladbou, s jakous ouverturou, bylo mu netto třinácte let. V ctihodném stáří tom přijímal od obdivovatelů nebo obdivovatelek svých snad ještě cukrovinky — neboť obdivovatelek měl skladatel Šebor vždy hojně. Jeho tvořivost má příznak síly, řekněm divoké síly, a divokost líbí se ženským vždy. Nehledě ani k tomu, že hudba je vůbec nejlepším klíčem k srdcím ženským a dobývá jich zrovna hravě. Zůstaly mu také věrný. »Zmařená svatba« se jim líbí vzdor svému, ženskému uchu naprosto neharmonicky znějícímu titulu. Ovšem, naše dámy jsou tak zázračně tolerantní, že se dovedou nadchnout i »Prodanou nevěstou«!

»Zmařená svatba« nazývá se operou národní. Tedy u bývalého romantika Šebora nový směr. Naše doba, která by se jak známo hanbila, kdyby nebyla »ve všem všudy moudřejší, než dědové byli«, a lesem kultury lidské razí si nové dráhy na všechny strany, učinila tak i v dramatické hudbě. Vynalezla jí »jednotný směr«, »deklamaci přesnou«, »melodii ze slova vyrůstající«. A ten směr vzal u nás na sebe bohudík ráz národní. Už starý mudrc Plato řekl o hudbě, že neděje se žádná změna v ní, aby nebyla buď přípravou neb následkem změn v mravním či politickém stavě toho kterého národa. Náš národ v nové době své a životě svém duševním nekrácel dosud ryze národním směrem; národní směr hudby není teda výsledkem, je přípravou, předchůdcem života ryze národního, ryze českého.

Vítáme tu »národní hudbu« svou a vítáme v ní Karla Šebora.

KDYŽ PŘI ADRESNÍ DEBATĚ CORONINI Zemanův svých na pravici se ptal, »kdo chce čtvrtý na sedání«, byl to Jiří kníže Czartoryski. Povstal a vzal to »radikálně«, totiž *od kořene*. Mluvil klidně a důstojně, duchaplně a upřímně, nejupřímněji ze všech. Však je ta řeč jeho českým poslancům známa a jimi oceněna.

Počítáme Jiř. Czartoryského mezi své. Nejen co člena pravice na říšské radě, nýbrž co vřelého přítele českého národa. Ode dne 2. května roku 1861, kdy za choť pojal sestru našeho velkého Jaroslava Čermáka, náležel jaksi v okruh českého duševního života, pro nějž jevil vždy živé porozumění a často osvědčenou ochotu. Jemu je Umělecká beseda naše zavázána mnohým díkem: pomáhal jí při reprodukcích děl Čermákových, k premiím vyvolených, při pohrobni výstavě Čermákových děl atd. Kdo viděl velkolepý průvod, jaký Praha uspořádala tělesným ostatkům Čermákovým, má zajisté také v dobré paměti vznosnou postavu a sympatickou tvář knížete Czartoryského, jenž kráčel hned za vozem pohřebním.

Sdělujeme zde životní dáta, jak v Naučném slovníku — nestojí:

Jiří kníže Czartoryski, narozený 24. dubna 1828, je bratrem místopředsedy panské sněmovny, knížete Konstantina. Strávil dětská leta i celé mládí své ve Vídni. Dům otce jeho byl shromaždištěm předních umělců. Jiří oddal se velmi vřele studiím uměleckým a vydával později s bratrem svým ča-

sopis věnovaný uměleckým zájmům. S politikou zanáší se teprv od doby, kdy se usídlil na svém statku Wiazownici v Haliči. R. 1867 vstoupil do haličského zemského sněmu a r. 1869 také do říšské rady. Byv v říjnu 1873 opět zvolen do rady říšské, přijal sice volbu, podal však v haličském sněmě protest proti volbám přímým. R. 1876 složil mandát svůj. R. 1879 byl předsedou volebního výboru pro Halič východní a zvolen jest sám ve dvou okrscích volebních.

KU PODIVU: — KDYŽ ŠLA R. 1848 PRVNÍ DE-putace Čechův do Vídně, jednala hned o kolku, a sotvaže teď Čechevé přišli do Vídně znova, jedná se o kolek zas, tentokrát o novinářský. Ovšem ne- učinil nikdo z Čechů teď přibylých dotýčný návrh, nýbrž doktor Fanderlík, Moravan na říšské radě již zdomácnělý, ale p. doktor může být ubezpečen, že s ním souhlasíme všichni.

Zázračnost lidského pokroku! Teprv někdy v 17. věku, a sice v Holandsku, byl kolek vynalezen, a dnes už se divíme, když není kolek na všem. Nej- komičtější je však přece jen ten kolek novinářský! Noviny ráno vyjdou a mají kolek otištěný v čelo, jakoby »popelec« — děsné »memento mori« vůči panu státnímu návladnímu. Jsou privilegovanými veřejnými zástupci svobody — a vypálí se jim zna- mení galejního otroka. Mají za úkol křísení k živo- tu, a nosí jakoby znamení Kainovo. Chvalně známé časopisecké lže obdržují kolkem jakous úřední hod- notu. Zuřivé úvodní články těší se erárnímu stvrze- ní. Impertinentní feuilleton obdrží úřední frak.

Aby takhle člověku, jenž by byl obdařen zdra- vým rozumem, našich civilisátorských vymožeností však by neznal, náhle byl předložen exemplár kol- kovaných novin s otázkou, nač as ten kolek? Bo- jíme se, že jeho rozum by seznal svůj Králové Hra- dec! Snad by si myslil naivní ten člověk, že teda se ukládá kolek na všechny plody literární, umělec- ké atd. Ale viděl by knihu s verši, jinou s povíd- kami, třetí s obrázky, a ty všechny bez kolku! Při-

šel by do divadla, slyšel zpěvačku, ale hubička její, tvořící koloratury a fioritury, též není kolkována! Snad by si teda myslil zmíněný naivní člověk: »Aha, v časovosti to vězí!« Ale pak by zas viděl, že časopis, který vychází jednou za osm dní, jest kolkován, a který jednou za deset, není kolkován. Naivní člověk by se musil zbláznit!

Dobře kdosi srovnal novinářský kolek s potravní daní. Dnes jsou zajisté časopisy nejdůležitější duševní potravou všeho lidstva. Pro miliony a miliony lidí jsou jediným pokračováním vyučování školského, učitelem dostavujícím se k nim den co den. Po celém světě namáhají se vzdělanci, aby škola byla zdarma, — a zde na každého jednotlivce uvaluje se daň několika zlatých ročně!

Jsme žádostivi, jak se naši poslanci oprou do té přežilé, přestárlé věci. Snad dle naší národní: »Budme jen hezky tiši, ať nás nikdo neslyší!«?

DR. SVETOZAR MILETIĆ KONEČNĚ PROPUŠTĚN na svobodu.

Miletić je dnes mužem víc než padesátiletým. Pěkný to věk, a krásný ten muž, který smí o sobě říci: »Byl jsem po celý svůj život *věren* lásce, které jsem přísahal!« Láskou Miletićovou byl a zůstal srbský národ, byla a zůstala svoboda srbského národa. Národ, který má takových apoštolů svobody, jakým je Miletić, je rozhodně svobody hoden — umí si jí vlastní myšlénkou a vlastní pěstí vydobýt. Už je ale osudem téměř všech apoštolů, že jsou v cestě lidem jistým a za přesvědčení své že musí pykat vězením, ba i životem. Také Miletići stalo se tak, vězení bylo jeho údělem — zároveň jeho oslavou.

Ti páni Maďaři v Translajtánii rozumějí svobodě zrovna tak, jako Němci v Cislajtánii ústavě. Pro sebe, ne pro jiné. Už jak to Košut sám jednou řekl: »Jsem vždycky pohnut, když si vzpomenu, jak skrovná míra svobody popřána v Uhrách národnostem nemadarským. Ti mají věčnou noc beze slunce.« —

»U nás jest politickým vězňům hej,« pravil k pisateli tohoto jednou kýs Maďar; »procházek, třeba po městě, dost, návštěv, mnoho-li se jim ráčí; ba vyhoví se jim ve všem všudy.«

»Povím vám anekdotu,« odvětil jsem. »Jednou přišel pan ministr spravedlnosti kamsi na visitaci vězení. »Krásné místnosti,« pravil, »vzdušné, čisté a zdravé.« — »Až příliš krásné na ty zločince,« uklonil se žalářík, »sem by patřila spíš Vaše Excellence nebo podobně velcí páni.«

MÁME V PRAZE VZÁCNÉHO HOSTA. SLEČNA Marie Deryngova, člen zemského divadla varšavského, přibyla mezi nás, aby deklamací svou oslavila Slovanský večer českého studentstva a poté aby na českém jevišti vystoupila co Debora, Julie a Amelie (Mazepa).

Slečna Deryngova je v dějinách souvěkého dramatického umění polského zaznamenána vedle proslulé Heleny Modrzejewské. Je zcela ještě mladá, narodilať se teprve dne 25. března r. 1857, umělecký význam, jež jí veškerá publicistika polská přisuzuje, má tedy váhu tím větší. Z jejího repertoáru lze vidět, že snahy její jdou za nejvyšším: obsahuje repertoár její ze světové literatury úlohy, jež povahopisně jsou nejtěžšími, a z domácí literatury úlohy, které jsou chloubou parnasu polského. Ale slíčná líc mladé umělkyně má prý také povahu Janusovu: dovede přísně hledět v oboru opravdovém a rozmarně zas v oboru veseloherním. Hledíme s potěšením a napnutím vzácnému tedy požitku vstříc.

Pro nás ale má slečna Marie Deryngova význam ještě jiný, a že sama je sobě významu toho vědoma, je jasno, vždyť přišla k *slovanskému* večeru a do české Prahy. Umělkyně polsky hrající na českém jevišti, toť zjevná, výmluvná manifestace, toť zcela určitý pokrok slovanské myšlenky. České umění dramatické slaví s polským uměním své zasnoubení, a mladá dcera Polsky je toho sňatku družičkou.

Vyvíjeli jsme se dosud, my kmenové slovanští, duševně každý jen pro sebe. Kmen jak kmen měl

zcela zvláštní svou duševní kukli, pod níž každý se cítil a snažil jinak. Až jsme si vzájemně nahlédli pod kukle ty a viděli, že tváře nás všech mají překvapující ráz rodinný.

Jakkoli byl a také může býti kmen polský i český každý pro sebe hrd na duševní rozvoj svůj, rovněž oprávněná a daleko větší hrdost bude v nás, jakmile v čemkoli spojíme snahy své. Polské jak české divadlo na př. má své umělce, kteří se mohou rovnat umělcům národů velkých. Ale scházela oběma do dnes ona osvěžující fluktuace, ona poučná výměna sil, jaké se těší divadla národů velkých. Teď jsme k tomu cíli učinili krok první — kéž následují rychle vzájemné kroky další — vždyť nesluší člověku nic tak krásně, jako osvědčuje-li věrnost tomu, co uznal za vznešené!

Posud jsme my Slované stáli roztroušeni dole na rovině. Teď jdeme společně do vrchu — ruce se ku vzájemné podpoře hledají — vřele tisknem ruku ušlechtilé dcery Polsky!

NEPOTŘEBOVAL NĚKOLIK DESÍLETÍ, BY sobě získal uznání. Napsal povídku svou první a ihned byl uznán co spisovatel významu zvláštního a zcela osobně ohraničeného. Dnes je Arbes miláčkem českého čtenářstva. Ale význam jeho není ještě dnes určen zcela přesně — Arbes tím vinen sám, proč je právě spisovatelem zvláštním!

Jeho bohatá obrazotvornost, jeho obdivuhodná obratnost ve spojování věcí často heterogenních v kulatý, vždy odůvodněný celek uznává se všeobecně. Avšak — že prý povídkového svého práva nad lidskými životy a lidskými osudy užívá trochu příkře, že prý směr jeho je »na nás« trochu realistický, dle jiných »ne vždy poetický«. Ano i to se mu již vytknulo, že, třeba-li toho, do jeho povídek i moderní věda se vplítá, — nu snad to přece není tak velké neštěstí, že Arbes vskutku mnoho ví a že své vědění také s čtenářem sdílí, když — je toho třeba!

Ten věčný náš strach před realismem, před pravdou! To věčné vyhledávání poesie jinde než ve skutečnosti! To stálé, ovšem z tisícových příčin vycházející vyhýbání se skutečnému životu, ten záchvěv, ukáže-li nám smělý romanciér jen pravdivé zrcadlo jeho! A Arbes líčí jen a jen pravdu, byť i v rouše nejfantastičtější. On nekreslí lidi co »opice andělů«, nýbrž co *lidi* se všemi bolestmi i radostmi jich, s přednostmi i vadami, s velikými snahami i velkým zklamáním — jakž už v životě bývá. Arbes si nerozbil stan svůj mezi lidmi šťastnými. On je vyhle-

dává při práci jejich i při jejich klamech. Také arci lidé jím kreslení mají tu čistě lidskou snahu, stát se a zůstat šťastnými, třeba by ku štěstí volili si cesty své zvláštní, nejčastěji cestu omylu, která místo k sluneční výši žene je ku propasti. Arbes málokde líčí dokonalé štěstí. Jeho lidé jsou »stromy osudem v tříšťky rozdrcené, poupata v rozpuku ubledlá, písňe ve vzlykot rozdrobené« — není v těch poesie?

Avšak Arbes nerozdírá ty rány. Vše je u něho ovanuto nejčistší láskou k lidem. Ale tou pravou láskou, která není zženštilá, bezmyšlenková, úsměvná, nýbrž přísná, takže se povrchnímu soudu zdá až příkrostí k lidstvu. Arbes je velkým psychologem, a to dokazuje nejvíce tam, kde líčí »povahopisné výminky« a vše vede a rozlušťuje přec jen na základech nejpřirozenějších, věčně platných. Lidem jím kresleným vidíme až na dno duše, rozumíme každé myšlenky a každému slovu jejich. Proto také i tam, kde obrazotvornost básníková je nejsmělejší, vidíme my postavy jednotné, *jednoduché*, a cítíme s celými lidmi.

Arbes je v drobné novelistické črtě i v rozvedeném románu vždy zcela svůj, nenápodobí nikdy a nemá ve svém žánru rovného sobě ani u nás ani jinde.

MILÝ REDAKTORE! ŽÁDÁŠ MNE, ABYCH TI napsal několik slov k podobizně dra A. Friče. Ne, to nemohu. Nemám chuti. Ovšem je on mým osobním přítelem, a pomluvit ho, způsobilo by mně tedy rozkoš pravou a čistou. Ale on je vedle toho také učencem, ve světě uznaným, a já učence nemám rád. Ne snad že bych mu měl jeho zaměstnání zrovna za zlé — když se člověk nehodí k řemeslu ani k umění, ne za dělníka ani za vojáka, dobře, ať je tedy třeba aspoň učencem. Ale já mám jakous rozhodnou, vrozenou nechuť proti učenosti, slovem: mně se učenost protiví, jako se mnohému protiví tabák. Jsem příliš jemné náтуры na ni.

Zvláště ale ta učenost Fričova! Jeho vědou je »paleontologie« — prosím Tě, milý redaktore, »*paleontologie*«! Víš, co to je? Jdi po ulici a ptej se lidí — desátý člověk Ti to nevysvětlí, a snad jsou mezi těmi, kterých jsi se ptal, lidé zvandrovaní, zachovalí měšťané, ba snad i obecní starší! Paleontologie je věda, která se zanáší s pravěkem naší země, se zkamenělými zbytky bývalých tvorů — no tak, co s tím! Co je mně platna zkamenělá ústřice? Nebo pazneht zkamenělého medvěda, který se nedá už ani rosolovat? Dr. Antonín Frič dovede mně říci latinské jméno pro malíčkový nehet na levé přední tlápe nějakého ichthyosaura, ale říci mně, odkud bych sehnal k Novému roku nějakou stovku, ne, to nedovede. On zná každé kamenné hovádko, co jich je vpečeno v českém silurském útvaru, ale na

př. pravou příčinu, proč to s českou politikou nejde kupředu, ne, tu nezná. Jdi, milý redaktore, jednou do českého musea, dej si tam ukázat »paleontologické« oddělení, a popukáš se smíchy. Na kamenné plotně, velké jako půl stolu, mají tam na př. slavnostně červeným kroužkem vyznačený kamenný škvarek — to prý je »předpotopní pavouk«. No tak, pavouk! A my máme živých, tučných, opravdovských po každém stropě dost, a umějí i numera tahat! Nebo ti »trilobité« tam! Jeden ukazuje nynějšímu světu záda, druhý vystrkuje ze svého pískovce jen hlavu, jako žába z louže — tuze pěkné!

Ostatně, milý redaktore, nemám pranic proti tomu, bys letošní svou galerii zajímavých nám mužů a žen dokončil drem Fričem. On má své velké zásluhy, na př. o rybí chov v Čechách, což pro ty, kteří ryby jedí, má konečně snad jistou důležitost svou. Ovšem *mne* rybou a podobnými mlskami neuctí, aby věděl, já žiju skromně, a mám-li talíř smržové polívky, bažantí prsíčka a křidýlko štýrského kapouna, ani se po jiném neptám. Zvlášť ne po rybě, z příčin mravních. To bych jí ještě odpustil, že pořád pije. Huř už je, že bible nazývá také syny vyvoleného národa »rybami«. Ale jednou *mne* jeden z našich básníků pozval k sobě na rybu, a to je to nejhorší! Neb když jsem ji jedl a dával pozor na kůstky, tu on, použiv mé bezbrannosti, předčítal mi své básně. Od té doby rybu ani vidět!

Dr. Frič nám nasazuje do řek hned miliony mladých lososů. Také to může mít zlou svou stránku. Nejdřív je vychováme od vajíčka, pak je pohejčkáme a pak je — sníme, a bude zas o jednoho tvora víc, který ztratí víru v upřímnost lidskou. Povážil dr. Frič také to, že losos slušným způsobem ani nesmí jinak na stůl, než ve stříbrném tácu, se stříbrnou vidličkou a stříbrnou lžicí? Nasadí nám dr. Frič také stříbrné lžíce? A nasadí do českých řek i ústři-

ce a kaviár, které *musí* přec při obědě lososu před-
cházet?

Ty vidíš, milý redaktore, že mám své vážné pří-
činy, abych žádosti Tvé odepřel. Ne, nemohu!

Jsem ale proto pořád Tvůj

J. N.